

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės katedra**

Dariuso Sokolovskio
V kurso, Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės
studijų šakos studento

Magistro darbas

**Jėgos ir grasinimo jėga draudimo principo raida pastaraisiais dešimtmečiais: atvejų
analizė**

Vadovė: Doc. dr. Indrė Isokaitė-Valužė
Recenzentė: Lekt. dr. Renata Vaišvilienė

Vilnius
2019

Turinys

IVADAS	2
I. SKYRIUS. Jėgos ir grasinimo jėga draudimo principo bendrieji aspektai bei išimtys	4
1.1. Jėgos ir grasinimo naudoti jėgą principo istoriniai aspektai	4
1.2. Jėgos ir grasinimo jėga nenaudojimo principo turinys	6
1.2.1. Tarptautinės teisės normos reglamentuojančios jėgos panaudojimą	6
1.2.2. Ryšys su kitais tarptautinės teisės principais	9
1.3. Saugumo Taryba bei saugumo ir taikos palaikymas	11
1.4. Jėgos naudojimo principo išimtys	13
1.4.1. Valstybių teisė į individualią ir kolektyvinę savigyną	13
1.4.1.1. Prevencinė savigyna	16
1.4.2. Humanitarinė intervencija	18
II. SKYRIUS. Atskirų atvejų analizė bei kibernetinio saugumo problematika	21
2.1. Ukrainos „ <i>Euromaidanas</i> “	21
2.2. Izraelio Golano Aukštumos (angl. <i>Golan Heights</i>)	25
2.3. Terorizmas Sirijoje	28
2.4. Galimi karo nusikaltimai Jemene	33
2.5. Kibernetinio saugumo problematika	36
IŠVADOS	40
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	41
SANTRAUKA (lietuvių kalba)	48
SANTRAUKA (užsienio kalba)	49

IVADAS

Nagrinėjamos temos aktualumas. Jėgos naudojimo klausimas analizuojamas nuo pat ankstyviausių laikų. Žodis „karas“ kelia siaubą ne tik paprastiems žmonėms, bet ir tarptautinei bendruomenei. Jėgos panaudojimas tam tikra prasme gali išspręsti konfliktinę situaciją, tačiau didelis aukų skaičius nėra proporcinga kaina siekiamam tikslui. Lyginant klasikinę tarptautinę teisę ir šiuolaikinę tarptautinę teisę, įvyko nemažai permainų apibrėžiant jėgos ir grasinimo jėga sampratą. Valstybių teisė į karą (*jus ad bellum*) tapo teise į taiką bei saugumą. Pasibaigus Pirmajam Pasauliniam karui, valstybių bendradarbiavimo dėka, jėgos panaudojimas tarptautiniuose santykiuose tapo draudžiamas. Šios temos aktualumas pasižymi naujais ginkluotos jėgos panaudojimo atvejais. Nors jėgos panaudojimas nuo XX amžiaus yra draudžiamas, valstybės neatsisako ginkluotos jėgos tiek vidiniams, tiek išoriniams konfliktams spręsti.

Darbo tikslas ir tyrimo objektas. Jėgos ir grasinimo jėga draudimo principo raida, kaip tyrimo objektas, bus analizuojamas siekiant pagrindinio darbo tikslo – išanalizuoti jėgos panaudojimo atvejus per pastaruosius dvidešimt metų. Toks laikotarpis pasirinktas, nes magistro darbe analizuojami konfliktai vyksta iki šiol. Šia tematika atlikta pakankamai daug mokslinių tyrimų Lietuvos okupacijai ir aneksijai ištirti, pavyzdžiui, Žalimas Dainius: Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d. tarptautiniai teisiniai pagrindai ir pasekmės. Šiuo pagrindu Lietuvos okupacija bei aneksija šiame magistro darbe nebus analizuojama. Siekiant išsikelto darbo tikslo yra formuluojami šie uždaviniai.

Darbo uždaviniai:

1. Apibrėžti jėgos ir grasinimo naudoti jėgą principo genezę;
2. Pateikti ir apžvelgti teisės aktų nuostatas reglamentuojančias jėgos naudojimo draudimą;
3. Įvertinti Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos pareigą palaikant tarptautinę taiką bei saugumą;
4. Atskleisti jėgos ir grasinimo jėga draudimo principo taikymą analizuojamų situacijų kontekste.

Tyrimo metodai. Tiriant pasirinktą objektą ir siekiant išsiskelto darbo tikslo, buvo remtasi įprastiniais teisės sistemoje taikomais tyrimo metodais: lingvistiniu, loginiu, lyginamuoju ir istoriniu.

Istorinis ir lyginamasis tyrimo metodai naudojami jėgos ir grasinimo jėga draudimo principo raidai nustatyti. Siekiama išanalizuoti kokiomis pastangomis yra pasiektas dabartinis reglamentavimas bei palyginti klasikinę tarptautinę teisę su šiuolaikine tarptautine teise.

Teleologinis ir lingvistinis tyrimo metodai yra naudojami nustatant Jungtinių Tautų Chartijoje apibrėžtus tikslus. Taip pat vertinant Saugumo Tarybos priimamas rezoliucijas skirtas tarptautinei taikai užtikrinti bei palaikyti.

Loginis tyrimo metodas naudojamas struktūrinėse dalyse atliktam tyrimui apibendrinti, darbo išvadoms pateikti bei įvertinti teisės mokslininkų pateikiamas nuomones.

Darbo originalumas. Tarptautinės teisės doktrinoje yra atlikta nemažai tyrimų, susijusių su jėgos naudojimo draudimu, tačiau moksliniai tyrimai atlikti seniai, paskutinis mokslinis darbas Lietuvoje panašia tematika buvo atliktas 2011 metais. Šį mokslinį tyrimą atliko Dovilė Morkytė: *Whether the international law rules regulating the use of force establish a legal basis for unilateral humanitarian intervention to occur?*. Analizuojant užsienio literatūrą galima rasti panašių, tačiau neaktualių mokslinių darbų. Paskutinis užsienio autoriaus mokslinis darbas panašia tematika buvo atliktas 2016 metais, kai buvo analizuojamas Krymo pusiasalio referendumo teisėtumas. Šį mokslinį tyrimą atliko Litvinenko Denis: *The Legal Aspects of Crimea's Independence Referendum of 2014 with the Subsequent Annexation of the Peninsula by Russia*.

Svarbiausi šaltiniai. Rašant magistro darbą buvo vadovaujamosi tarptautiniais teisės aktais reglamentuojančiais jėgos draudimą tarptautiniuose santykiuose. Atliktam tyrimui svarbiausi yra šie šaltiniai: 1) 1945 m. birželio 16 d. Jungtinių Tautų Chartija; 2) 1974 m. gruodžio 14 d. Deklaracija dėl agresijos apibrėžimo; 3) Saugumo Tarybos rezoliucijos. Magistro darbe taip pat naudojama Tarptautinio Teisingumo Teismo praktika bei tarptautinių organizacijų tinklalapiuose prieinama informacija.

I. SKYRIUS. Jėgos ir grasinimo jėga draudimo principo bendrieji aspektai bei išimtys

1.1. Jėgos ir grasinimo naudoti jėgą principo istoriniai aspektai

Jėgos panaudojimo problematika tarptautiniuose santykiuose yra pakankamai sena kaip ir valstybių teisė į karą (*jus ad bellum*). Minėta teisė buvo laikoma valstybių suverenių teisių neatskiriama, prigimtine dalimi.¹

Viduramžiais susiformavo krikščioniška doktrina, kuri pateisindavo teisę į karą (*bellum justum*). Ši doktrina įvedė „teisingo karo“ sąvoką. Teisingu buvo laikomas karas, kuris buvo pradėtas dėl teisingos priežasties – siekiant išvaduoti teritoriją, apginti ar paremti vasalą, išvaduoti valdovo pavaldinius. Karas buvo laikomas paskutine ir kraštutine priemone (*ultima ratio*), kuria buvo stengiamasi apginti pažeistas suvereno teises.² Yra neteisinga teigti, kad klasikinė viešoji tarptautinė teisė iš esmės nereguliavo jėgos panaudojimo. Buvo pakankamai normų, kurios reguliavo karo pasekmes, pavyzdžiui: 1) taikos sutartis; 2) karo kontribucijos. Beveik nebuvo normų santykiuose tarp nekrikščioniškų ir krikščioniškų valstybių, nes vieni kitų nelaikė teisės subjektais, nors ir sudarydavo paliaubas.³ Teisingo karo doktrina yra pakankamai paradoksali, nes kare mažiausiai susitinka dvi pusės. Jeigu viena pusė kariauja teisingą karą, tai reiškia, kad kita kariauja neteisinga, nes abi pusės negalėjo būti teisios ir teisingos.⁴ Dėl šios priežasties, Italijos filosofas bei krikščionių šventasis Tomas Akviniėtis išskyrė 3 būtinas sąlygas „teisingam karui“ pateisinti. Karas yra „teisingas“ tik jeigu 1) karas yra paskelbtas tinkamo subjekto (*autoritas principis*) 2) priežastys yra teisingos (*justa cause*) 3) ketinimai yra teisingi (*intentio recta*).⁵

Klasikinės tarptautinės teisės laikotarpis baigėsi taikos konferencijomis, vykusiomis 1899 m. bei 1907 m., Hagoje. Pripažįstama, kad tai yra vienas iš didžiausių XX amžiaus pasiekimų, siekiant uždrausti jėgos panaudojimą.⁶ Pirmąją Hagos konferenciją inicijavo caras Nikolajus II, o antroji buvo sudaryta prezidento *Theodore Roosevelt* iniciatyva. Konferencijos dalyviai patvirtino tris konvencijas ir tris deklaracijas, kuriose įtvirtinti sausumos ir jūrų karo

¹ VADAPALAS V., *Tarptautinė teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2006, p. 468

² *Ibid.*

³ *Ibid.*

⁴ ŽILINSKAS J., *Teisingo karo doktrina ir jos atspindžiai mūsų dienomis*. Jurisprudencija, 2012, p. 1203-1205

⁵ MILOJEVIC M., *Prohibition of use of force and threats in international relations. Law and politics*, 2001, p. 583

⁶ Dorr O. *Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Use of Force Prohibition*. Prieiga per internetą: https://ilmc.univie.ac.at/uploads/media/D%C3%B6rr_Use_of_Force_Prohibition_of.pdf

įstatymai bei taikaus ginčo sprendimo procedūros, šiam tikslui pasiekti buvo įsteigtas Nuolatinis Arbitražo Teismas Hagoje. Tačiau nepaisant pastangų, konferencijos dalyviai nesugebėjo išspręsti svarbiausių konfliktų pasaulyje, dėl šios priežasties ir nebuvo galimybės užkirsti kelio Pirmajam pasauliniam karui.⁷ Po Pirmojo pasaulinio karo, tarptautinė bendrija siekdama išvengti pasaulinio masto karų, susirūpino dėl saugumo ir taikos pasaulyje. Dar 1917 m. 28-asis JAV prezidentas *Woodrow Wilson* atkreipė dėmesį, kad būtina universali valstybių organizacija, kuri nepriklausomai nuo valstybės dydžio suteiktų politinės nepriklausomybės ir teritorinio vientisumo garantijas. Tokia organizacija turėjo tapti 1919 metais įsteigta Tautų Sąjunga, kurios tikslas ir tapo tarptautinis bendradarbiavimas bei taikos ir saugumo siekis.⁸

Klasikinė paprotinė teisė į karą griežtai pradėta riboti tik XX amžiaus antrame dešimtmetyje, kai 1928 metais buvo sudarytas *Briando-Kellogo*⁹ paktas. Šis paktas taip pat vadinamas Paryžiaus paktu, tai yra pirmas universalus tarptautinis teisinis dokumentas, kuris visiškai uždraudžia agresyvų karą tarptautiniuose santykiuose bei įpareigoja visus tarptautinius ginčus spręsti tik taikiomis priemonėmis.¹⁰ Remiantis šiuo dokumentu buvo sukurta Stimsono doktrina, kuri nepripažindavo teritorijos įgijimo jėga ar jos grasinimu. Nors Tautų Sąjungos priimtose nuostatos visiškai neuždraudė jėgos panaudojimo ar karo, ji nustatė procedūras, leidžiančias jėgos panaudojimą tam tikrose situacijose.¹¹ Pirmieji pamatai dėl kolektyvinės gynybos buvo nustatyti Tautų Sąjungos pakto 16 straipsnyje. Pakto 16 straipsnis teigia, kad bet kuri Tautų Sąjungos narė, pažeisdama šio pakto 12, 13, 15 straipsniuose nustatytus įsipareigojimus, savaime (*ipso facto*) bus laikoma įvykdžiusia karo veiksmus prieš visas kitas Tautų Sąjungos pakto nares, tačiau buvo numatytos tik prekybos bei finansinių santykių sankcijos.¹²

Tautų Sąjunga buvo įstumta į sunkią padėtį taikos ir saugumo srityje, kai didžiosios valstybės, tokia kaip JAV, atsisakė įstoti į Sąjungą. Iš pradžių Sąjungai priklausė 27 valstybės,

---

⁷ AKEHURST M., MALANCZUK P., *Šiuolaikinis Tarptautinės Teisės Įvadas*. Vilnius: Eugrimas, 2000, p. 49

⁸ KATUOKA S., *Agresijos samprata tarptautinėje teisėje*. Jurisprudencija. 2006, p. 16-17

⁹ 1928 m. Briando-Kollego paktas sudarytas JAV ir Prancūzijos iniciatyva. Paktas įsigaliojo 1929 m. liepos 24 d.

¹⁰ Žalimas D., *Sovietinė agresija prieš Lietuvą 1940 metais: nepagrįsti mėginimai ją pateisinti tarptautinės teisės požiūriu*. Jurisprudencija, 2003, p. 14-15

¹¹ VITKAUSKAITĖ D., BANDZA M., *Tarptautinių operacijų teisinio reglamentavimo ypatumai*. Jurisprudencija 2013, p. 1133

¹² 1919 m. birželio 28 d., *Tautų Sąjungos paktas*. Prieiga per internetą:

http://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp

pasirašiusios Versalio sutartį¹³, Britanijos imperija bei 13 neutralių valstybių. Vėliau buvo priimtos dar 22 naujos narės. Sąjungos sistema žlugo dėl įvairių politinio bei institucinio pobūdžio priežasčių. Laikui bėgant Sąjungoje ėmė vyrėti Prancūzijos ir Britanijos interesai. Ko gero, svarbiausia žlugimo priežastis yra prieštaravimas būdingas pačiai kolektyvinio saugumo koncepcijai. Tautų Sąjunga nepajėgė užkirsti kelio Japonijos veiksams prieš Kiniją, kai 1932 metais buvo okupuota Mandžiūrija bei Italijos agresijai prieš Etiopiją 1935 metais. Japonijos 1937 metais atsinaujinusi agresija prieš Kiniją lėmė tik tai, kad Tautų Sąjungą pasmerkė neapsaugotų miestų aviacinį bombardavimą. Sąjungos rezoliucijos turėjo menką poveikį. Antrojo pasaulinio karo pradžia tik atidėjo suplanuotas Sąjungos Asamblėjos ir Tarybos sesijas. Paskutinis Tautų Sąjungos veiksmas yra Sovietų Sąjungos pašalinimas 1939 metais.

Apibendrinant, galima konstatuoti, jog teisę į karą iki XX amžiaus buvo laikoma valstybių suverenių teisių neatskiriama, prigimtinė dalimi. Tačiau įsigaliojus *Briando-Kellogo* paktui ši teisė buvo apribota. Laikui bėgant ir naujoms karo grėsmėms atsirandant, valstybės sutiko, kad norint užtikrinti taiką bei saugumą tarptautinėje arenoje, būtina universali valstybių organizacija. Tačiau nesant valstybių valiai bendradarbiauti bei laikytis tarptautinių įsipareigojimų, universalios valstybių organizacijos idėja buvo pasmerkta žlugti.

1.2. Jėgos ir grasinimo jėga nenaudojimo principo turinys

1.2.1. Tarptautinės teisės normos reglamentuojančios jėgos panaudojimą

Jėgos ir grasinimo karine jėga naudojimo tarptautiniuose santykiuose draudimo pagrindus sudaro Jungtinių Tautų Chartijos normos.¹⁴ Šios normos buvo priimtos pasibaigus Antrajam Pasauliniam karui su tikslu užtikrinti saugumą bei taiką pasaulyje. Šis tikslas yra didingai akcentuotas Jungtinių Tautų Chartijos preambulėje, t.y. „išgelbėti būsimas kartas nuo karo rykštės“.¹⁵

Jėgos ir grasinimas naudoti jėgą draudimas yra įtvirtintas Jungtinių Tautų Chartijos 2 straipsnio 4 dalyje. Siekdamas įgyvendinti Chartijoje nurodytus tikslus, valstybės narės įsipareigoja „susilaikyti nuo grasinimo jėga ir jos panaudojimo tiek prieš kurios nors valstybės teritorinį vientisumą ar politinę nepriklausomybę“. Chartijos 2 straipsnio 4 dalies įtvirtinta

¹³ Taikos sutartis, kuri buvo pasirašyta 1919 m. birželio 28 d., pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui.

¹⁴ VADAPALAS V., *Tarptautinė teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2006, p. 465

¹⁵ 1945 m. birželio 16 d. *Jungtinių Tautų Chartija*. Valstybės Žinios, 2002 Nr. 15-557

norma yra visuotinio galiojimo. Valstybės nesančios Jungtinių Tautų Organizacijos narėmis, taip pat įsipareigoja jos laikytis, nes ji yra ir paprotinės tarptautinės teisės norma.¹⁶ Būtina atkreipti dėmesį, kad ekonominis spaudimas nepatenka į Chartijos 2 straipsnio 4 dalies taikymo sritį. Tarptautinės teisės mokslininko *Michael Barton Akehurst* nuomone, formuluotė įtvirtinta Chartijos 2 straipsnio 4 dalyje yra tinkama, nes nėra vartojamas žodis „karas“. Valstybės įsitraukusios į karinius veiksmus, dažniausiai neigia, kad jos yra karo stovyje. Skirtumas tarp karo bei karinių veiksmų yra neryškus, tačiau padariniai skiriasi. Karo metu automatiškai nutraukiami diplomatiniai santykiai, tačiau karinių veiksmų metu, tai nėra daroma.¹⁷

Iš kitos pusės, 2 straipsnio 4 dalies formuluotė yra netinkama ta prasme, kad ji draudžia valstybėms grasinti jėga ar ją panaudoti tik „prieš bet kurios valstybės teritorinį vientisumą ar politinę nepriklausomybę, arba bet kuriuos kitu būdu, nesuderinamu su Jungtinių Tautų tikslais“. Ši formuluotė atveria galimybę įrodinėti, kad jėga buvo panaudota tam tikriems teisėtiems tikslas pasiekti, pavyzdžiui, apginti pažeistas žmogaus teises, nes jėgos panaudojimas nebuvo panaudotas prieš valstybės teritorinį vientisumą ar politinę nepriklausomybę.¹⁸

Toks platus Chartijos 2 straipsnio 4 dalies aiškinimas buvo palaikytas *Corfu Channel* byloje. Jungtinė Karalystė nusiuntė papildomų karo laivų minų laukui išminuoti, kai Britanijos laivai, įgyvendinami taikaus plaukimo teisę užplaukė ant minų Albanijos teritoriniuose vandenyse. 1946 m. lapkričio 13 d. Britanijos minų traleris surinko 22 minas. Taikaus plaukimo teisė neapima išminavimo veiksmų, tačiau Jungtinė Karalystė teigė, kad surinktos minos bus pateiktos kaip įrodymas Tarptautiniam Teisingumo Teismui. Jungtinės Karalystės atstovai šiuos veiksmus taip pat kvalifikavo kaip savigyną, tačiau Tarptautinis Teisingumo Teismas su tuo nesutiko. Teismas laikėsi pozicijos, kad tarptautinių santykių pagrindą sudaro valstybių pagarba teritoriniam suverenitetui, o Britanijos intervencija prilygsta jėgos panaudojimui, kas yra nepriimtina šiuolaikinėje tarptautinėje teisėje.¹⁹

Nagrinėjant jėgos ir grasinimo jėga nenaudojimo principo reglamentavimą būtina paminėti Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 2625 rezoliuciją dėl tarptautinės teisės

---

¹⁶ AKEHURST M., MALANCZUK P., *Šiuolaikinis Tarptautinės Teisės Įvadas*. Vilnius: Eugrimas, 2000, p. 49

¹⁷ *Ibid.* p. 370-371

¹⁸ *Ibid.* p. 370-371

¹⁹ 1949 m. balandžio 9 d. Tarptautinis Teisingumo Teismas *The Corfu Channel case*. Prieiga per internetą: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/1/001-19490409-JUD-01-00-EN.pdf>

principų²⁰, kuri plačiau apibrėžia Chartijos 2 straipsnio 4 dalyje įtvirtintą normą dėl jėgos draudimo principo bei 3314 rezoliuciją dėl agresijos apibrėžimo.²¹ Generalinės Asamblėjos rezoliucija dėl agresijos apibrėžimo svarbi tuo, kad tai yra pirmasis oficialus Jungtinių Tautų Organizacijos dokumentas, kuriame pateikta agresijos samprata. Rezoliucijos 1 straipsnyje teigiama, kad „agresija – tai valstybės ginkluotos jėgos panaudojimas prieš kitos valstybės suverenitetą, jos teritorinį neliečiamumą, politinę nepriklausomybę“.²² Suverenitetas tarptautinėje teisėje visų pirma reiškia nepriklausomybę tiek tarptautiniuose santykiuose tarp valstybių, tiek šalies viduje.²³ Ginkluotos jėgos panaudojimo atvejai yra įtvirtinti rezoliucijos 3 straipsnyje. Agresija yra laikomi šie veiksmai:²⁴

- a) Valstybės ginkluotų pajėgų įsiveržimas į kitos valstybės teritoriją, arba okupacija, kuri yra ginkluoto įsiveržimo rezultatas;
- b) Bet kokio ginklo panaudojimas kitos valstybės teritorijoms bombarduoti;
- c) Uostų ir krantų blokada panaudojant kitos valstybės ginkluotąsias pajėgas;
- d) Sausumos, jūrų, oro pajėgų ar jūrų ir oro laivyno užpuolimas;
- e) Ginkluotų pajėgų, pagal susitarimą esančių kitos valstybės teritorijoje, panaudojimas priešingai to susitarimo sąlygoms arba ginkluotų pajėgų laikymas kai sutartis nustojo galioti;
- f) Savo teritorijos suteikimas (leidimas naudotis) kitai valstybei, jeigu ši tą teritoriją panaudoja agresijos aktams prieš trečiąją valstybę vykdyti;
- g) Nereguliariųjų pajėgų ar samdinių siuntimas į kitą valstybę, kad jie panaudotų prieš ją ginkluotą jėgą.

Atkreiptinas dėmesys, kad 3 straipsnyje įtvirtintas sąrašas nėra baigtinis, nes vadovaudamasi rezoliucijos 4 straipsniu bei Jungtinių Tautų Chartija, Jungtinių Tautų Saugumo Taryba agresija gali pripažinti ir kitus veiksmus.

---

²⁰ 1970 m. spalio 24 d. *Deklaracija dėl tarptautinės teisės principų, susijusių su valstybių draugiškais santykiais bei jų bendradarbiavimu pagal Jungtinių Tautų Chartiją*. Prieiga per internetą: <<http://www.un-documents.net/a25r2625.htm>>

²¹ 1974 m. gruodžio 14 d. *Deklaracija dėl agresijos apibrėžimo*. Prieiga per internetą: <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/739/16/IMG/NR073916.pdf?OpenElement>>

²² *Ibid.*

²³ 1928 m. balandžio 4 d. *JAV v. Nyderlandai*. Prieiga per internetą: <http://legal.un.org/riaa/cases/vol_II/829-871.pdf>

²⁴ KŪRIS P., POŽARSKAS M., *Tarptautinės teisės apybraižos*. Vilnius: Mintis, 1985, p. 111

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad Jungtinių Tautų Organizacijos priimta Chartija, iš tiesų yra vienas didžiausių pasiekimų saugumui ir taikai palaikyti. Valstybių noras bendradarbiauti ir išgelbėti būsimas kartas nuo karo rykštės atspindi valstybių politinę brandą, o agresijos apibrėžimo pateikimas yra ilgo bendradarbiavimo bei raidos rezultatas.

1.2.2. Ryšys su kitais tarptautinės teisės principais

Analizuojant jėgos ir grasinimo jėga draudimo principą, būtina aptarti šio principo ryšį su kitais tarptautinės teisės principais. Šiuo atžvilgiu svarbi yra jau prieš tai paminėta 1970 m. Generalinės Asamblėjos XXV sesijoje priimta deklaracija dėl tarptautinės teisės principų, susijusių su valstybių draugiškais santykiais bei jų bendradarbiavimu pagal Jungtinių Tautų Chartija ir 1987 m. Generalinės Asamblėjos XLII sesijoje priimta deklaracija dėl efektyvesnio jėgos ir grasinimo jėga principo nenaudojimo tarptautiniuose santykiuose.²⁵

1970 m. deklaracija dėl tarptautinės teisės principų, susijusių su valstybių draugiškais santykiais be susilaikymo nuo grasinimo jėga ar jos panaudojimo papildomai išskiria šiuos principus:^{26 27}

Taikus ginčų sprendimas. Tarptautinius ginčus valstybės sprendžia taikiomis priemonėmis, kad nebūtų sukelta grėsmė tarptautiniam saugumui ir taikai. Ginčo šalys privalo siekti greito ir teisingo ginčo sprendimo, o kitos tarptautinio ginčo dalyvės turi susilaikyti nuo bet kokių veiksmų, kurie galėtų sukelti pavojų tarptautiniam saugumui ir taikai ar apsunkintų padėtį.

Pareiga nesikišti į valstybės vidaus reikalus. Jokiais tikslais valstybės neturi teisės kištis, tiesiogiai ar netiesiogiai į kitos valstybės užsienio ar vidaus reikalus. Bet kokia ginkluota intervencija ar kita kišimosi forma, nukreipta prieš valstybę kaip subjektą, pripažįstama tarptautinės teisės pažeidimu. Jėgos panaudojimas su tikslu atimti tautų tautinį tapatumą yra nesikišimo principo ir jų neatimamų teisių pažeidimas.

Tarpusavio bendradarbiavimas. Nepriklausomai nuo politinių, socialinių ar ekonominių sistemų skirtumų, valstybės turi pareigą bendradarbiauti, tam kad būtų užtikrinta tarptautinė taika ir saugumas, tarptautinis ekonominis stabilumas bei tautų gerovė.

---

²⁵ 1987 m. lapkričio 18 d. *Declaration on the Enhancement of the Effectiveness of the Principle of Refraining from the Threat or Use of Force in International Relations*. Prieiga per internetą:

<http://www.un.org/documents/ga/res/42/a42r022.htm>

²⁶ 1970 m. spalio 24 d. *Deklaracija dėl tarptautinės teisės principų, susijusių su valstybių draugiškais santykiais bei jų bendradarbiavimu pagal Jungtinių Tautų Chartiją*. Prieiga per internetą: <http://www.un-documents.net/a25r2625.htm>

²⁷ KATUOKA S., *Tarptautinės teisės šaltiniai*. Vilnius: Registrų centras, 2013, p. 72-81

Tautų lygiateisiškumo ir apsisprendimo principas. Šis principas užtikrina bet kokių kitų valstybių kišimosi uždraudimą, kai tautos nustato savo politinį statusą bei socialinius, kultūrinius ir ekonominius vystymosi tikslus. Kiekvienos valstybės pareiga yra susilaikyti nuo bet kokių jėgos veiksmų, kuriais būtų atimta tautų teisė į apsisprendimą ar būtų suskaidyta kitos valstybės nacionalinė vienybė ir teritorinis vientisumas.

Valstybių suverenios lygybės principas. Nepaisant ekonominio, politinio, socialinio ar kitokio pobūdžio skirtumų, valstybės turi lygias teises bei pareigas, jos yra lygiateisės tarptautinės bendrijos narės bei naudojasi suverenia lygybe.

Sąžiningo vykdymo principas. Kiekviena valstybė turi pareigą sąžiningai vykdyti savo įsipareigojimus: 1) priiintus pagal Jungtinių Tautų Chartiją; 2) pagal visuotinai pripažintus tarptautinės teisės principus; 3) pagal tarptautinės sutartis. Jungtinių Tautų Chartijos įsipareigojimai turi viršenybę prieš tarptautinių sutarčių įsipareigojimus.

Atkreiptinas dėmesys, kad iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad kai kurie principai neturi nieko bendro su jėgos ir grasinimu naudoti jėgą principu, tačiau visi principai yra tarpusavyje susiję, todėl kiekvienas principas turi būti aiškinamas kitų principų kontekste.

Priimdama deklaraciją dėl efektyvesnio jėgos ir grasinimo jėga principo nenaudojimo tarptautiniuose santykiuose, Generalinė asamblėja dar kartą išreiškė savo susirūpinimą dėl tarptautinės taikos ir saugumo bei atkartodama tarptautinės teisės principus, priminė valstybėms jų priiintus įsipareigojimus dėti visas įmanomas pastangas susilaikymui nuo jėgos panaudojimo ar grasinimo ja. Valstybės turi dėti visas pastangas, kad tarptautiniai santykiai būtų sukurti remiantis abipusiu supratimu, pagarba, pasitikėjimu ir bendradarbiavimu visose srityse. Taikus ginčo sprendimo principas įpareigoja valstybes esančiomis tarptautinių ginčų šalimis ginčus spręsti tik taikiomis priemonėmis. Šiam tikslui pasiekti valstybės gali pasitelkti tokias priemones kaip: 1) derybos; 2) tyrimas; 3) tarpininkavimas; 4) sutaikinimas 5) arbitražas. Valstybės privalo imtis visų įmanomų priemonių, kad būtų išvengtas bet koks ginkluotas konfliktas, ypač tuos, kuriuose gali būti panaudotas branduolinis ginklas. Taip pat buvo išreikštas susirūpinimas dėl ginklavimo varžybų, nes būtent dėl šios priežasties gali kilti nestabilumas pasaulyje.²⁸

---

²⁸ 1987 m. lapkričio 18 d. *Declaration on the Enhancement of the Effectiveness of the Principle of Refraining from the Threat or Use of Force in International Relations*. Prieiga per internetą: <http://www.un.org/documents/ga/res/42/a42r022.htm>

Apibendrinant tai kas išdėstyta, galima daryti išvadą, jog Generalinės Asamblėjos priimtos rezoliucijos skirtos taikai, saugumui bei stabilumui pasaulyje užtikrinti. Tarp tarptautinės teisės principų neegzistuoja principų hierarchijos, visi principai tarpusavyje susiję, o aiškinti juos reikia sistemiškai su Jungtinių Tautų Chartija.

1.3. Saugumo Taryba bei saugumo ir taikos palaikymas

Saugumo Taryba yra unikali institucija ne tik Jungtinių Tautų Organizacijoje, bet ir visoje tarptautinių organizacijų sistemoje. Šios institucijos unikalumą lemia atsakomybė už tarptautinės taikos ir saugumo palaikymą.²⁹

Saugumo Taryba sudaro 5 nuolatiniai nariai (Didžioji Britanija, JAV, Rusija, Prancūzija, Kinija), kuriems priklauso veto teisė bei 10 nenuolatinių narių, kuriuos renka Generalinė Asamblėja, atsižvelgiant į jų dalyvavimą palaikant tarptautinę taiką bei saugumą. Lietuva buvo išrinkta nenuolatine Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos nare 2014-2015 m. kadencijai.³⁰

Pirmaisiais narystės metais Lietuva pagrindinį dėmesį skyrė civilių apsaugai ginkluotuose konfliktuose. Kilus konfliktinei situacijai Ukrainoje, šis klausimas į Saugumo Tarybos oficialią darbotvarkę buvo įtrauktas Lietuvos iniciatyva. Antraisiais narystės Saugumo Taryboje metais Lietuva siekė, kad Ukrainos klausimas išliktų svarbus Saugumo Tarybos darbotvarkėje. Lietuvai taip pat teko pirmininkauti Saugumo Tarybai 2014 m. vasarį bei 2015 m. gegužę.

Po Antrojo Pasaulinio karo, Saugumo Taryba turėjo „sunkumų“ palaikant tarptautinę taiką bei saugumą. Sovietų Sąjunga vetavo 45-ias rezoliucijas nuo Jungtinių Tautų įkūrimo, o tai „paralyžiavo“ Saugumo Tarybos tinkamą funkcionavimą. Šiuo pagrindu buvo priimta 377 rezoliucija, kuri taip pat vadinama „Vienybė taikos labui“ (angl. *Uniting for Peace*), o teisinėje literatūroje ši rezoliucija žinoma kaip Achesono planas.³¹ Šioje rezoliucijoje teigiama, kad tais atvejais kai Saugumo Tarybos nuolatiniais nariams trūksta vieningumo užtikrinant tarptautinę taiką bei saugumą, Generalinė Asamblėja gali nedelsiant svarstyti šį klausimą bei

---

²⁹ ŽALIMAS D., ŽALIMIENĖ S., PETRAUSKAS Z., SALADŽIUS J., *Tarptautinės organizacijos*. Vilnius: Justitia, 2001, p. 289

³⁰ 2018 m. rugsėjo 28 d., *Lietuvos darbas Jungtinių Tautų Saugumo Taryboje*. Prieiga per internetą: <https://www.urm.lt/default/lt/uzsienio-politika/...darbas-jungtiniu-tautu-saugumo-taryboje-lt>

³¹ 1950 m. lapkričio 3 d., Generalinės Asamblėjos Rezoliucija 377. Prieiga per internetą: <http://www.un-documents.net/a5r377.htm>

teikti rekomendacijas, kurios Generalinės Asamblėjos nuomone yra būtinos tarptautinės taikos bei saugumo atkūrimui. Ši rezoliucija buvo parengta atsižvelgiant į Korėjos karą, nes nebuvo garantijų, kad Sovietų Sąjunga vėl nepasinaudos veto teise. Nuolatinės narės negali pasinaudoti veto teise, jeigu klausimo svarstymas yra perduodamas Generalinei Asamblėjai.³²

Laikui bėgant 377 rezoliucija buvo taikoma vis rečiau. Tokia situacija susiklostė dėl 3 priežasčių:³³ 1) Sumažėjo nuolatinųjų narių veto teisės naudojimas. Nuo 1990 m. iki 2006 m. veto teisė buvo pasinaudota tik devyniolika kart, iš kurių dvylika buvo susietos su padėtimi Artimuosiuose Rytuose, tačiau nei viena vetuota rezoliucija neminėjo pavojaus tarptautinei taikai bei saugumui. Pavojus tarptautinei taikai bei saugumui buvo minėtas tik rezoliucijose, kuriuose buvo nagrinėjamas Bosnijos ir Hercegovinos klausimas; 2) Šaltojo karo metu, dėl didelės super valstybių įtakos, Saugumo Tarybos darbotvarkė buvo apribota, svarbus klausimai buvo nagrinėjami retai, nes buvo baiminasi dėl nuolatinųjų narių veto teisės pasinaudojimo. Pavyzdžiui, JAV dešiniųjų pažiūrų diktatorių rėmimas, finansavimas, pagalba rengiant valstybinius perversmus Lotynų Amerikoje. Saugumo Taryba šiuo klausimu buvo išreiškusi tik susirūpinimą 144 rezoliucijoje.³⁴ Sovietų Sąjungos intervencija Rytų Europoje taip buvo nagrinėjama retai. JAV aiškiai išreiškė savo poziciją, kad nesikiš į Sovietų Sąjungos intervencija Vengrijoje. Šiuo pagrindu Saugumo Taryba konstatavo vieningumo nebuvimą tarp nuolatinųjų narių užtikrinant tarptautinę taiką bei saugumą. Didžiosios Britanijos ir Prancūzijos iniciatyva šio klausimo sprendimas buvo perduotas Generalinei Asamblėjai;³⁵ 3) Saugumo Tarybos nariai, o ypač nuolatiniai nariai vengė procedūros, kuri buvo nustatyta 377 rezoliucijoje. Tokius nuolatinųjų narių veiksmus galima paaiškinti dėl šių priežasčių: a) veto teisės paneigimas; b) Generalinės Asamblėjos įtakos padidėjimas. Šiais pagrindais buvo baimintasi, kad Generalinės Asamblėjos priimti sprendimai, galės prieštarauti nuolatinųjų narių interesams.

Geriausias Saugumo Tarybos galių realizavimo galimybių šiuolaikiniame pasaulyje pavyzdys yra sankcijos Irakui. 1990 metais Irakui užpuolus Kuveitą, Saugumo Taryba priėmė 660 rezoliuciją, kurioje konstatuotas taikos pažeidimo faktas. Rezoliucijos tekste nurodoma,

---

³² LOWE V., ROBERTS A., *The United Nations Security Council and War*. 2010, p.181

³³ *Ibid.*

³⁴ 1960 m. liepos 19 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 144. Prieiga per internetą: <<http://unscr.com/en/resolutions/doc/144>>

³⁵ 1956 m. lapkričio 4 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 120. Prieiga per internetą: <<http://unscr.com/en/resolutions/doc/120>>

kad būtina nutraukti agresijos aktą bei pradėti derybas.³⁶ Sekančioje rezoliucijoje Saugumo Taryba konstatavo, kad Irakas nesilaiko priimtose rezoliucijose bei nurodė priemones Kuveito vyriausybės valdžiai atkurti. Saugumo Taryba uždraudė bet kokią prekių importą iš Irako bei Kuveito, tai reiškia, kad buvo nutraukti visi ekonominiai ryšiai su Iraku.³⁷ Detaliau analizuojant rugpjūčio 25 d. rezoliucijos tekstą, galima konstatuoti, kad Saugumo Taryba sankcionavo jėgos panaudojimą, kaip būtina priemonę agresijai bei okupacijai sustabdyti,³⁸ o 670 rezoliucijoje nurodė, kad visi Irako įstatymo leidėjo priimti teisės aktai yra niekiniai ir nebegalioja.³⁹ Sekančiose rezoliucijose buvo konstatuotas Irako pareigos pažeidimas bendradarbiaujant su Jungtinėmis Tautomis. Sustabdyti kariniai veiksmai prieš Iraką, nustatyta žalos atlyginimo tvarka.⁴⁰

Apibendrinant, galima konstatuoti, jog Saugumo Taryba yra ypatinga institucija, kurios pagrindinė pareiga yra taikos bei saugumo siekimas. Šios institucijos pasiekimus tarptautinės taikos bei saugumo klausimais galima skirti į 3 laikotarpius: 1) Nuo Saugumo Tarybos įkūrimo iki 1950 m.; 2) Nuo 1950 m. iki Šaltojo karo pabaigos; 3) Nuo Šaltojo karo pabaigos iki šiuolaikinių dienų. Lietuva kaip Saugumo Tarybos nare buvo išrinkta 2014-2015 m. kadencijai, nors paliginus tai nėra didelis laikotarpis, tačiau Lietuvos pastangomis ir iniciatyva Ukrainos klausimas išliko aktualus Saugumo Tarybos darbotvarkėje.

1.4. Jėgos naudojimo principo išimtys

1.4.1. Valstybių teisė į individualią ir kolektyvinę savigyną

Savigyna – tai valstybės ginkluotos jėgos panaudojimas su tikslu atremti ginkluotą užpuolimą, apsaugoti savo suverenitetą bei politinę nepriklausomybę, neužtraukiant tarptautinės atsakomybės.⁴¹ Jungtinių Tautų Chartijos 51 straipsnis numato valstybių „prigimtą teisę

---

³⁶ 1990 m. rugpjūčio 2 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 660. Prieiga per internetą: <<http://unscr.com/en/resolutions/doc/660>>

³⁷ 1990 m. rugpjūčio 6 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 661. Prieiga per internetą: <<http://unscr.com/en/resolutions/doc/661>>

³⁸ 1990 m. rugpjūčio 25 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 665. Prieiga per internetą: <<http://unscr.com/en/resolutions/doc/665>>

³⁹ 1990 m. rugsėjo 25 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 670. Prieiga per internetą: <<http://unscr.com/en/resolutions/doc/670>>

⁴⁰ 2002 m. lapkričio 8 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 1441. Prieiga per internetą: <<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1441>>

⁴¹ KHDIR R., *The right to self-defence in international law as a justification for crossing borders: the Turkey- PKK case within the borders of Iraq*, University of Minho, 2016, p. 63

intis individualios ar kolektyvinės savigynos jeigu įvykdomas ginkluotas JT narės užpuolimas“. Tai yra išimtis iš jėgos nenaudojimo principo.⁴²

Teisė į savigyną yra griežtai reglamentuojama ir gali būti vykdoma tik esant šioms sąlygoms:⁴³ 1) įvyksta ginkluotas užpuolimas; 2) savigyna yra neatidėliotina; 3) savigyna yra būtina ir proporcinga; 4) savigyna galima tol, kol Saugumo Taryba nesiima būtinų priemonių taikai ir saugumui palaikyti.

1986 metais Tarptautinis Teisingumo Teismas Nikaragvos byloje suformavo penktą savigynos sąlygą. Nikaragva kaltino Jungtines Valstijas, kad jų ginkluotos pajėgos apšaudė naftos saugyklas, minavo vandenys šalia *El Bluffo*, *Vorinto*, *Puerto* uostų bei finansavo antiviriausybinę karinę grupuotę - *contras*. Jungtinės Valstijos savo veiksmus teisingo tuo, kad Nikaragvos karinės pajėgos kirto *Hondūro* bei *Costa Rikos* sienas bei aktyviai teikė paramą grupuotėms, veikiančioms kaimyninėse šalyse bei Nikaragvos. Tarptautinis Teisingumo Teismas konstatavo, kad uostų minavimas bei karinės grupuotės *contras* finansavimas yra jėgos nenaudojimo principo pažeidimas. Byloje nebuvo pakankamai duomenų, kad Nikaragva užpuolė *Hondūrą* bei *Costa Riką*. Šios dvi valstybės nesikreipė į Jungtines Valstijas dėl pagalbos, o tai yra būtina sąlyga kolektyvinei savigynai pradėti. Šiuo pagrindu Tarptautinis Teisingumo Teismas konstatavo, kad valstybė negali ginti kitos valstybės, išskyrus atvejus, kai užpulta valstybė prašo pagalbos ją ginti bei save laiko ginkluoto užpuolimo auka.⁴⁴

Prie savigynos sąlygų dar kartą buvo sugrįžta 2003 metais, byloje *Iranas prieš JAV*. Irano valstybė pateikė ieškinį Jungtinėms Valstijoms, nes buvo įvykdytos atakos prieš Irano naftos platformas Persijos įlankoje. Jungtinės Valstijos savo veiksmus teisingo tuo, jog įgyvendino savigynos teisę, nes Iranas šias platformas naudojo JAV laivams sekti bei atakuoti. Tarptautiniam Teisingumo Teismui neužteko įrodymų, kad Irano naftos platformos buvo naudojamos nurodytiems užpuolimams vykdyti, Teismo teigimu JAV pateikti įrodymai nėra „įtikinami“. Teismas pakartojo Nikaragvos byloje suformuluotus savigynos teisėtumo kriterijus ir nurodė, kad JAV vykdytos karinės operacijos, kurių metu buvo sugadinti Irano

---

⁴² 1945 m. birželio 16 d. *Jungtinių Tautų Chartija*. Valstybės Žinios, 2002 Nr. 15-557

⁴³ VITKAUSKAITĖ D., BANDZA M., *Tarptautinių operacijų teisinio reglamentavimo ypatumai*. Jurisprudencija 2013, p. 1135

⁴⁴ 1986 m. birželio 27 d. Tarptautinis Teisingumo Teismas. *Nicaragua v. United States of America*. Prieiga per internetą: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>

laivai, apgadintos jūros platformos bei naftos kompleksai prieštarauja savigynos būtinumo bei proporcingumo principams.⁴⁵

Būtinumo bei proporcingumo principai, taip pat buvo nagrinėjami *Kongo prieš Uganda* byloje. Kongo Demokratinė Respublika (toliau Kongo) teigė, kad Uganda: 1) užsiėmė karine veikla prieš Kongo; 2) okupavo jos teritoriją; 3) teikė logistinę, finansinę bei karinę paramą ginkluotoms grupuotėms. Uganda savo veiksmus teisingo tuo, kad veikė savigynos pagrindais, o ginkluotos pajėgos buvusios Kongo teritorijoje buvo įvestos bendru susitarimu. Tarptautinis Teisingumo Teismas konstatavo, kad Ugandos veiksmai pažeidė būtinumo bei proporcingumo principus, todėl negali būti laikytini savigyna.⁴⁶

Pagal Chartijos 51 straipsnį, valstybės gali įgyvendinti savigynos teisę „tol, kol Saugumo Taryba nesiima būtinų priemonių tarptautinei taikai ir saugumui palaikyti“. Chartija neišskiria kokios tai priemonės.⁴⁷ Valstybės privalo nedelsiant pranešti Saugumo Tarybai apie priemones kurių jos ėmėsi. Iš kitos pusės pranešimas apie savigynos teisės įgyvendinimą, nebūtinai reiškia, kad jėgos panaudojimas buvo teisiškai leistinas. Tai reiškia, kad Saugumo Taryba turi pritaikyti tiriamojo pobūdžio priemones (angl. *investigative measures*) ir nuspręsti ar savigynos metu panaudota jėga nebuvo piktnaudžiauta.⁴⁸

Chartijos 51 straipsnis turi būti aiškinamas sistemiškai su Chartijos 24 ir 42 straipsniais. Chartijos 24 straipsnio nuostata įtvirtina Saugumo Tarybos pareigą užtikrinti tarptautinę taiką bei saugumą. Šiam tikslui pasiekti Saugumo Taryba pagal Chartijos 41 straipsnį gali Jungtinių Tautų narės įpareigoti taikyti priemones, nesusijusias su ginkluotosios jėgos panaudojimu: 1) visiškas ar dalinis ekonominių santykių nutraukimas; 2) geležinkelio, jūrų, oro, pašto, telegrafo, radijo ar kitokių ryšių bei susisiekimo nutraukimas; 3) diplomatiinių santykių nutraukimas. Jeigu numatytų priemonių gali nepakakti ar Saugumo Tarybos nuomone jau nepakanka, Chartijos 42 straipsnio nustatyta tvarka Saugumo Taryba gali pasinaudoti oro, jūrų, sausumos pajėgomis ar imtis kitų veiksmų, būtinų tarptautinei taikai ir saugumui palaikyti

---

⁴⁵ 2003 m. lapkričio 6 d. Tarptautinis Teisingumo Teismas. *Islamic Republic of Iran v. United States of America*. Prieiga per internetą: <<https://www.icj-cij.org/files/case-related/90/090-20031106-JUD-01-00-EN.pdf>>

⁴⁶ 2005 m. gruodžio 19 d. Tarptautinis Teisingumo Teismas. *Democratic Republic of the Congo v. Uganda* Nr. 908. Prieiga per internetą: <<https://www.icj-cij.org/files/case-related/116/116-20051219-JUD-01-00-EN.pdf>>

⁴⁷ 1945 m. birželio 16 d. *Jungtinių Tautų Chartija*. Valstybės Žinios, 2002 Nr. 15-557

⁴⁸ PETRESKI M. *The international public law and the use of force by the states*. *Jornal of Liberty and International Affairs*, 2015, p. 1-3. Prieiga per internetą: <http://e-jlia.com/papers/v2_9.pdf>

ar atkurti. Tokiais veiksmais gali būti blokados, demonstracijos ar kitokios Jungtinių Tautų narių oro, jūrų ar sausumos pajėgų operacijos.

Apibendrinant, galima konstatuoti, jog savigyna tai valstybių veiksmai, pasireiškiantys per jėgos panaudojimą, kuriais siekiama apsaugoti valstybės suverenitetą bei politinę nepriklausomybę. Valstybių savigynos teisė yra įtvirtinta Chartijos 51 straipsnyje. Ši prigimtinė teisė yra griežtai reglamentuojama ir gali būti vykdoma tik esant konkrečioms sąlygoms, tačiau teismų praktika parodo, kad įgyvendinant savigynos teisę, valstybės yra linkusios pažeisti savigynos būtinumo bei proporcingumo principus.

1.4.1.1. Prevencinė savigyna

Prevencinė savigyna tai jėgos panaudojimas dar prieš grėsmei atsirandant. Nors prevencinė savigyna buvo paprotinės teisės į savigyną dalis, dauguma autorių teisės literatūroje teigia, kad prevencinė savigyna nepatenka į savigynos apibrėžimą, kuris yra nustatytas Chartijos 51 straipsnyje. Reikėtų pabrėžti, kad Jungtinių Tautų Chartijoje nėra nuostatos reglamentuojančios valstybių teisę į prevencinę savigyną, o tai reiškia, kad Chartija tokią savigyną draudžia.⁴⁹

Prevencinės savigynos koncepcijai atsirasti įtakojo *Caroline* incidentas. 1837 metais Didžiosios Britanijos ginkluotosios pajėgos atakavo Jungtinėms Valstijoms priklausantį ir JAV teritorijoje esantį laivą *Caroline*, kuriuo pagalba buvo teikiama ginklai ir amunicija Kanados sukilėliams, kariaujantiems prieš Didžiosios Britanijos valdžią. Tuo metu JAV valstybės sekretoriaus pareigas einantis *Dane Webster* tvirtino, kad savigyna yra pateisinama, jeigu jos veiksmai yra būtini, pavojus yra „staigus, naikinantis, nepaliekantis jokių galimybių pasirinkti priemonių, todėl negali būti vietos dvejonėms“.⁵⁰

Tarptautinės bendruomenės požiūris į prevencinę savigyną pasikeitė įvykus rugsėjo 11 d. teroristiniam išpuoliui Niujorke. Jungtinės Valstijos informavo Jungtinių Tautų Saugumo Taryba, kad ji buvo ginkluoto užpuolimo auka ir pareiškė ketinanti reaguoti pagal Chartijos 51 straipsnį.⁵¹ Saugumo Taryba pasmerkė rugsėjo 11 d. teroristinį išpuolį, ragino

---

⁴⁹ Tsagourias N., *Necessity and the Use of Force: A Special Regime*. 2010, p. 19. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2538274>

⁵⁰ 1837 m. gruodžio 29d. *The Caroline case*. Prieiga per internetą: <http://avalon.law.yale.edu/19th_century/br-1842d.asp>

⁵¹ SCHARF P. M., *How the War Against ISIS Changed International Law*. 2016, p. 40. Prieiga per internetą: <<https://scholarlycommons.law.case.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=2235&context=jil>>

valstybes nares dėti dvigubas pastangas teisingumo įgyvendinimui. Šia rezoliucija Saugumo Taryba nesuteikė leidimo JAV naudoti jėgą, tačiau konstatavo, kad JAV turi teisę atsakyti panaudojant jėgą pagal Chartijos 51 straipsnį.⁵² 2002 metais per inauguracinę kalbą, *George W. Bush* paskelbė karą terorizmui: „Mūsų karas prieš terorizmą tik prasidėjo. (...) Mes apginsime taiką prieš teroristų grąsinimus bei tironus. Mes išsaugosim taiką kurdami gerus santykius tarp valstybių“.⁵³ Džordžo Bušo administracija nedviprasmiškai konstatavo, jog jėga bus panaudota prieš bet kokią potencialią grėsmę, kurią sukelia „renegade“⁵⁴ valstybės, prieš suteikiant jai galimybę grąsinti ar panaudoti masinio naikinimo ginklus.⁵⁵ Nors kaip jau minėta prevencinė savigyna yra draudžiama tarptautinėje teisėje ir pagal Chartijos 51 straipsnį yra nepripažįstama, tačiau tai nesutrukdė Jungtinėms Valstijoms įtvirtinti prevencinę savigyną 2002 m. nacionalinėje saugumo strategijoje.⁵⁶

Prevenčinės savigynos doktrina, taip pat vadinama *George W. Bush* doktrina. Šios doktrinos tikslas yra „atpalaiduoti“ savigynos būtinumo principo reikalavimus. Džordžo Bušo doktrinos šalininkai teigia, kad didžiausia grėsmė taikai ir saugumui kelia neveikimas. Būtina imtis išankstinių veiksmų prieš potencialiai grėsmei atsirandant. Dėl naujų grėsmių, kurias kelia masinio naikinimo ginklai ir terorizmas, šios doktrinos šalininkai tvirtina, kad „senas“ būtinumo principo reikalavimas yra nebeaktualus šiuolaikiniuose tarptautiniuose santykiuose.

57

JAV nesiteikia pripažinti savo prevencinės savigynos formuojančios praktikos, kai šią praktiką naudoja kitos valstybės. Pavyzdžiui, 2002 metais, Rusija apkaltino Čėčenijos separatistus teroristiniais išpuoliais Rusijoje. Šiuo pagrindu buvo atlikta karinė intervencija Gruzijoje. Savo veiksmus Rusija motyvavo prevencinės savigynos teise, tačiau Jungtinės Valstijos tokiems Rusijos veiksams protestavo.⁵⁸

Apibendrinant, galima konstatuoti, jog prevencinė savigyna nėra reglamentuojama Jungtinių Tautų Chartijoje ir nepatenka į Chartijos 51 straipsnio savigynos apibrėžimą, tačiau tarptautinė bendruomenė neneigia šios savigynos rūšies. Didžiausias prevencinės savigynos

---

⁵² 2001 m. rugsėjo 12 d. *Saugumo Tarybos rezoliucija 1368*.

⁵³ 2002 m. birželio 1 d., *President Bush Graduation Speech at West Point*. Prieiga per internetą: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020601-3.html>

⁵⁴ Renegade state - valstybė, kuri negerbia kitų valstybių tarptautiniuose santykiuose.

⁵⁵ PETRESKI M. *The international public law and the use of force by the states*. *Journal of Liberty and International Affairs*, 2015, p. 4. Prieiga per internetą: http://e-jlia.com/papers/v2_9.pdf

⁵⁶ 2002 m. rugsėjis. *The National Security Strategy of the United States of America*. Prieiga per internetą: <https://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf>

⁵⁷ Arend C. A., *International Law and the Preemptive Use of Military Force*. 2003, p. 96

⁵⁸ *Ibid.*, p. 5. Prieiga per internetą: http://e-jlia.com/papers/v2_9.pdf

šalininkas yra Jungtinės Valstijos, prevencinė savigynos doktrina iki šios dienos yra Jungtinių Valstijų nacionalinio saugumo strategijos dalis.

1.4.2. Humanitarinė intervencija

Humanitarinė intervencija tai trečiųjų valstybių ginkluotų pajėgų panaudojimas ar kitokių prievartos priemonių naudojimas su tikslu apsaugoti nekaltų žmonių masiškai pažeidžiamas žmogaus teises.⁵⁹ Humanitarinė intervencija, kelia ne mažiau diskusijų bei ginčų negu prevencinės savigynos doktrina.⁶⁰ Tai yra antroji išimtis iš jėgos nenaudojimo principo.

Chartijos 2 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad: „jokia šios Chartijos nuostata nesuteikia Jungtinėms Tautoms teisės kišti į reikalus, kurie iš esmės priklauso kiekvienos valstybės vidaus jurisdikcijai“, tačiau Chartijos 2 straipsnio 4 dalies kontekste humanitarinė intervencija yra nedraudžiama.⁶¹

Vertinant vienašališkos humanitarinės intervencijos teisėtumą Chartijos kontekste galima teigti, kad vienašališkas ginkluotų pajėgų panaudojimas humanitariniais tikslais yra neteisėtas. Teisėta yra tik ta humanitarinė intervencija, kurios vykdymą sankcionavo Saugumo Taryba.⁶² Šia tema taip pat buvo pasisakęs Tarptautinis Teisingumo Teismas, jau minėtoje Nikaragvos byloje. Teismas konstatavo, kad „ginkluotos jėgos panaudojimas negali būti tinkama priemonė žmogaus teisėms gerbti bei prižiūrėti“.

Humanitarinė intervencija taip pat bandoma teisinti plačiai aiškinant Chartijos 39 straipsnį. Chartijos 39 straipsnis teigia, kad „Saugumo Taryba nustato grėsmės taikai, jos pažeidimo ar agresijos akto pavojų ir teikia rekomendacijas arba sprendžia, kokių reikia imtis priemonių (...) siekiant palaikyti arba atkurti tarptautinę taiką bei saugumą“. Teisės literatūroje teigiama, kad platus Chartijos 39 straipsnio aiškinimas suteikia Saugumo Tarybai plačią jurisdikciją veikti ne tik tarptautinės grėsmės taikai atveju, bet kiekvienos grėsmės taikai atvejais.⁶³

---

⁵⁹ HERACLIDES A., DIALLA A., *Humanitarian intervention in the long nineteenth century*. 2015, p. 1

⁶⁰ VADAPALAS V., *Tarptautinė teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2006, p. 477

⁶¹ 1945 m. birželio 16 d. *Jungtinių Tautų Chartija*. Valstybės Žinios, 2002 Nr. 15-557

⁶² GRIGAITĖ G., *Humanitarinės intervencijos samprata ir teisėtumas Jungtinių Tautų Chartijos kontekste*. 2010, p. 11

⁶³ HOLZGREFE J. L., KEOHANE R., *Humanitarian Intervention: Ethical, Legal and Political Dilemmas*. 2003, p. 40-41

Vertinant Jungtinių Tautų Chartijos derybų istoriją, Chartijos rengėjai norėjo Saugumo Tarybai suteikti plačią jurisdikcijos teisę vertinant potencialią grėsmę taikai, o ne įtvirtinti tam tikrus tarptautinės bei ne tarptautinės grėsmės taikai kvalifikavimo požymius.^{64 65}

Nepaisant to, kad Chartijos nuostatos aiškiai neleidžia humanitarinės intervencijos be Saugumo Tarybos leidimo bei nesutarimas dėl valstybių vienašališko teisės naudoti humanitarinę intervenciją su tikslu apsaugoti masiškai pažeidžiamas žmogaus teises, pastaroji praktika parodo, kad ne visos valstybės yra linkusios laikytis Chartijos nuostatų.⁶⁶

Liberija. Kruvinas pilietinis karas Liberijoje pasižymėjo didelio masto žmogaus teisių pažeidimais. 1990 metais Vakarų Afrikos valstybių ekonominė bendrija (angl. *Economic Community of West African States*) (toliau - ECOWAS) įsteigė nuolatinį tarpininkavimo komitetą, kurio tikslas buvo nagrinėti Afrikos bendruomenėje atsirandančius ginčus bei konfliktus. Atsižvelgiant į vidinį Liberijos konfliktą bei masiškai žudomus žmones, buvo įsteigta Ekonominės Bendrijos ugnies nutraukimo stebėjimo grupė (angl. *Economic Community Cease-Fire Monitoring Group*) (toliau - ECOMOG), kuriai pavyko sustabdyti kraujo praliejimą. Saugumo Taryba niekada nesankcionavo ECOMOG įsikišimo, nors tarptautinės bendruomenės reakcija į ECOMOG dedamas pastangas išsaugoti tarptautinę taiką bei saugumą buvo palanki.⁶⁷

Irakas. Karas prasidėjo Irakui užpuolus Kuveitą 1990 metais. Tarptautinė bendruomenė Kuveito okupaciją bei aneksiją pasmerkė. Kuveito išlaisvinimo operacijoje dalyvavo 28 valstybės. Dalyvaujančios operacijoje valstybės teigė, kad Saugumo Taryba sankcionavo jėgos panaudojimą, nes kilo grėsmė tarptautinei taikai bei saugumui. Sistemiškai vertinant Saugumo Tarybos 688 rezoliuciją, intervencija į Iraką nebuvo sankcionuota. Rezoliucijoje nėra jokios nuorodos į Chartijos VII skyrių⁶⁸ bei nėra jokios kalbos apie jėgos panaudojimą.⁶⁹ Jėgos

---

⁶⁴ GRIGAITĖ G., *Humanitarinės intervencijos samprata ir teisėtumas Jungtinių Tautų Chartijos kontekste*. 2010, p. 183

⁶⁵ HOLZGREFE J. L., KEOHANE R., *Humanitarian Intervention: Ethical, Legal and Political Dilemmas*. 2003, p. 41

⁶⁶ REISMAN M. W., *Present Problems of the Use of Force in International Law*. 2007, p. 250. Prieiga per internetą: <<http://www.idi-iil.org/app/uploads/2017/06/Reisman.pdf>>

⁶⁷ 1992 m. lapkričio 19 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 788. Prieiga per internetą: <<http://unscr.com/en/resolutions/doc/788>>

⁶⁸ Jungtinių Tautų Chartija VII skyrius – Veiksmai, kai kyla grėsmė taikai, ji pažeidžiama ar įvykdo agresijos aktai

⁶⁹ 1991 m. balandžio 5 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 688. Prieiga per internetą: <<http://unscr.com/en/resolutions/doc/688>>

panaudojimas buvo sankcionuotas 687 rezoliucijoje ir tik tam, kad Irako karinės pajėgos būtų išvestos iš Kuveito.⁷⁰

Kosovo. 1999 metais NATO valstybės iniciavo Jugoslavijos bombardavimą, kurio tikslas buvo užkirsti kelią etniam valymui Kosove, o vėliau NATO pajėgos okupavo šią Jugoslavijos provinciją. Saugumo Tarybos 1199⁷¹ bei 1203⁷² rezoliucijos pasmerkė masinius žmogaus teisių pažeidimus, kuriuo metu buvo deportuota daugiau kaip 230 tūkst. žmonių. Atkreiptinas dėmesys, kad nei viena iš išvardytų rezoliucijų tiesiogiai neįtvirtina jėgos panaudojimo leistinumo, kalbama tik apie ugnies sustabdymą bei humanitarines padėties pagerėjimą. Padėtį Kosove pavyko sureguliuoti birželio mėnesį, tai parodo Saugumo Tarybos 1244⁷³ rezoliucija, kuri numatė Jungtinių Tautų taikos palaikymo dalinių dislokavimą Kosove, tačiau nei ši, nei vėliau priimtos rezoliucijos nebuvo susijusios su NATO intervencijos į Kosovą teisėtumu.

Profesoriaus *David Vessel* teigimu, bet kokia ginkluota intervencija humanitariniais sumetimais kelia grėsmę taikos bei saugumo pusiausvyrai. Galingos valstybės šia teise gali piktnaudžiauti. Gali kilti smurtas tarptautiniu mastu. Šiuo pagrindu, norint užtikrinti visuotinį stabilumą, valstybėms būtina atsisakyti bet kokios karinės intervencijos bei šios intervencijos pateisinimus humanitariniais sumetimais, net jeigu tai reikštų, kad tarptautinė bendruomenė privalėtų pripažinti žmogaus teisių pažeidimus.⁷⁴

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad humanitarinė intervencija, tai yra jėgos panaudojimas be Saugumo Tarybos sankcionavimo žmogaus teisėms apsaugoti. Jungtinių Tautų Chartija draudžia vienašališką humanitarinę intervenciją be Saugumo Tarybos sankcionavimo. Humanitarinės intervencijos šalininkai bando ją teisinti plačiai aiškinant Chartijos nuostatas, o humanitarinės intervencijos priešininkai teigia, kad bet kokia ginkluota intervencija kelia grėsmę taikai bei saugumui. Nors praktika parodo, kad valstybės yra linkusios naudoti ginkluotą intervenciją be Saugumo Tarybos sankcionavimo, Saugumo Taryba rezoliucijose retai pasisako dėl šių intervencijų teisėtumo.

---

⁷⁰ 1991 m. balandžio 3 d. Saugumo Tarybos Rezoliucija 687. Prieiga per internetą: <<http://unscr.com/en/resolutions/doc/687>>

⁷¹ 1998 m. rugsėjo 23 d. Saugumo Tarybos Rezoliucija 1199. Prieiga per internetą: <<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1199>>

⁷² 1998 m. spalio 24 d. Saugumo Tarybos Rezoliucija 1203. Prieiga per internetą: <<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1203>>

⁷³ 1999 m. birželio 10 d. Saugumo Tarybos Rezoliucija 1244. Prieiga per internetą: <<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1244>>

⁷⁴ VESSEL D., *The Lonely Pragmatist: Humanitarian Intervention in an Imperfect World*. 2003, p. 8

II. SKYRIUS. Atskirų atvejų analizė bei kibernetinio saugumo problematika

2.1. Ukrainos „Euromaidanas“

Ukraina yra multikultūrinė valstybė, dvidešimt du procentai Ukrainos gyventojų sudaro tautinės mažumos, iš jų dideli dali sudaro rusų tautybės gyventojai.⁷⁵ Rusijos Federacijos (toliau Rusija) agresijos aktas prieš Ukrainą, buvo netikėtas ne tik tarptautinei bendruomenei, bet ir akademiniam pasauliui. Analizuojant jėgos panaudojimą prieš Ukrainos suverenitetą tarptautinės teisės kontekste, būtina išsiaiškinti dėl kokių priežasčių kilo Ukrainoje iki šiol vykstantis konfliktas.

2013 metais Ukrainos prezidentas *Viktor Yanukovich* nusprendė atsisakyti susitarimo su Europos Sąjunga dėl eurointegracijos ir palaikyti glaudžius ekonominius, politinius bei socialinius santykius su Rusija. Ukrainos sostinėje, Kijeve, prasidėjo spontaniški tūkstančių piliečių protestai. Protestų tikslas buvo išreikšti susirūpinimą, nes Ukrainos piliečiai eurointegracija laikė būtina sąlyga valstybės ekonomikos augimui. Laikui bėgant šis politinis judėjimas įgijo „Euromaidano“ sąvoką⁷⁶. Ukrainos parlamentas priėmė įstatymo pataisais, kurios pasižymėjo draudimais protestuoti (angl. *anti-protest law*), šiuo pagrindu taikus gyventojų protestai bei demonstracijos netrūkus virto kruvinais susirėmimais.⁷⁷ Ukrainos rytine teritorijos dalis pasižymi glaudžiais istoriniais bei kultūriniais ryšiais su Rusija, dėl šios priežasties Rusija nenorėjo prarasti įtakos rytų Ukrainoje.

Užsienio literatūroje Rusijos prezidentas *Vladimir Putin* yra prilyginamas su didžiuoju strategu (angl. *master grand strategist*), tokios pozicijos laikosi politinių mokslų profesorius *Brian Taylor*. Profesorius atkreipia dėmesį, kad prieš aneksuojant Krymą, vienoje iš spaudos konferencijų, Rusijos prezidentas pasakė: „Ukrainos įvykius negalima lyginti su revoliucija, tai yra paprastas antikonstitucinis perversmas bei ginkluotas valdžios užgrobimas“, o tai buvo pagrindas tarptautinei bendruomenei sunerinti.⁷⁸ Kovo 1 d. Rusijos parlamentas suteikė *Vladimirui Putinui* teisę naudoti ginkluotą jėgą Ukrainos teritorijoje su tikslu „apsaugoti Rusijos interesus“. Kovo 16 d. įvyko referendumas dėl Krymo pusiasalio teisinio statuso,

⁷⁵ GULAMOV S., *Understanding National Identity: Ukraine's Ethnic Diversity*. 2014. Prieiga per internetą: <https://www.eastwest.ngo/idea/understanding-national-identity-ukraine%E2%80%99s-ethnic-diversity>

⁷⁶ AVERRE D., WOLCZUK K., *Introduction: The Ukraine Crisis and Post-Post-Cold War Europe*. 2016, p. 556

⁷⁷ International Partnership for Human Rights, *International crimes in Crimea: An assessment of two and a half years of Russian occupation*. 2016, p. 14. Prieiga per internetą: <https://iphronline.org/wp-content/uploads/2016/09/Crimea-report-Sept-2016.pdf>

⁷⁸ Taylor D. B., *The Invasion of Crimea and Putin's Political Future*. 2014, p. 92

tačiau tarptautinė bendruomenė pareiškė, kad referendumas yra neteisėtas ir tarptautiniu mastu nebus pripažintas,⁷⁹ tačiau Kuba, Nikaragva, Venesuela, Sirija, Afganistanas bei Šiaurės Korėja pripažino Krymo pusiasalio aneksiją.⁸⁰ 2014 metais Krymo pusiasalis referendumu buvo prijungtas prie Rusijos sudėties, o ši operacija pavadinta „Krymas grįžta namo“ (angl. *Returning Crimea to Russia*, rus. *Крым. Путь на Родину*).

Jungtinių Valstijų profesoriaus *Alexander J. Motyl* teigimu Ukraina karą pralaimėjo, jam tik prasidėjus. Nuostoliai yra akivaizdus – pralaimėjimas sausumoje (angl. *Defeat in a land war*), teritorijos netekimas bei tūkstantinės aukos. Profesorius teigia, kad faktiškai Ukraina be Krymo ir jos pietryčių provincijų taptų mažesnė, tačiau dvasiškai tik sustiprėtų.⁸¹ Vakarų teisės tyrėjai bei mokslininkai taip pateikė savo nuomones dėl Rusijos ekonominės naudos aneksavus Krymą, tačiau tai nebus apžvelgta šiame magistro darbe.

Vertinant Krymo pusiasalio aneksiją reikšmingi yra du tarptautinės teisės principai: 1) jėga ir jėgos draudimo principas; 2) laisvas tautų apsisprendimo principas. Pirmas principas yra reikšmingas vertinant Rusijos veiksmus Ukrainoje, o antrasis principas svarbus analizuojant argumentus dėl Krymo pusiasalio teisės atsiskirti nuo Ukrainos.

Kvalifikuojant Rusijos veiksmus būtina atsižvelgti į jau prieš tai minėtus teisės aktus: 1) Jungtinių Tautų Chartiją; 2) Rezoliucija dėl agresijos apibrėžimo. Reikšmingi yra rezoliucijos dėl agresijos apibrėžimo 3 straipsnio c ir e punktai. Pagal rezoliucijos c punktą agresijos aktu laikoma „uostų ir krantų blokadą“, o pagal e punktą – „ginkluotų pajėgų, pagal susitarimą dislokavimas valstybės teritorijoje, panaudojimas priešingai to susitarimo sąlygoms arba ginkluotų pajėgų laikymas kai sutartis nustojo galioti“.⁸² Rusijos veiksmų Kryme atveju jėgos panaudojimas pasireiškia per Kryme dislokuotų Rusijos ginkluotų pajėgų bei specialiųjų pajėgų, šios pajėgos taip pat įgavo „žaliųjų žmogeliukų“ sąvoką, kurių dėka buvo užimtos valstybės institucijos, įvykdyta pakrančių blokada bei blokuojami Ukrainos kariniai daliniai.⁸³ Taip pat galima analizuoti Ukrainos veiksmus Chartijos 51 straipsnio kontekste, kuris įtvirtina

---

⁷⁹ International Partnership for Human Rights, *International crimes in Crimea: An assessment of two and a half years of Russian occupation*. 2016, p. 20. Prieiga per internetą: <<https://iphronline.org/wp-content/uploads/2016/09/Crimea-report-Sept-2016.pdf>>

⁸⁰ BENDER J., *These are the 6 countries on board with Russia's illegal annexation of Crimea*. 2016, Business Insider US. Prieiga per internetą: <<https://www.businessinsider.my/six-countries-okay-with-russias-annexation-of-crimea-2016-5/#wkcPimBEJt5K13r8.97>>

⁸¹ MOTYL J. A., *Is Losing Crimea a Loss?*. 2014, p. 100

⁸² 1974 m. gruodžio 14 d. *Deklaracija dėl agresijos apibrėžimo*. Prieiga per internetą: <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/739/16/IMG/NR073916.pdf?OpenElement>>

⁸³ ŽALIMAS D., LEONAITĖ E., *Krymo aneksija ir mėginimai ją pateisinti tarptautinės teisės kontekste*. 2016, p. 14-15

valstybės prigimtine teisė į savigną, atsižvelgiant į būtinumo bei proporcingumo principus. Nors prieš Ukrainą jėga buvo panaudota be realaus ginklų panaudojimo, jėgos panaudojimas buvo nukreiptas į jos suverenitetą, politinę nepriklausomybę bei teritorinį vientisumą. Profesoriaus *Christian Marxsen* teigimu, sisteminis jėgos panaudojimas Ukrainoje, turėjo atgrasinti Ukrainos valdžios institucijas bei Ukrainos pajėgas nuo veiksmų Krymo pusiasalyje. Šiuo pagrindu Ukrainos teisė į savigną išlieka ir po aneksijos.⁸⁴

1970 m. deklaracijoje dėl tarptautinės teisės principų yra įtvirtintas laisvas tautų lygiateisiškumo ir apsisprendimo principas, kuris draudžia valstybėms kištis, tautai nustatant savo politinį statusą bei socialinius, kultūrinius ir ekonominius vystymosi tikslus. Tačiau, nei tarptautinės sutartys, nei formalių teisinių įsipareigojimų nekuriantys dokumentai neįtvirtina „tautos“ kaip tautų teisės į apsisprendimą subjekto, sampratos. Teisės doktrinoje „tauta“ dažniausiai apibrėžiama pasitelkiant subjektyvius bei objektyvius kriterijus. Prie subjektyviųjų kriterijų galima priskirti kolektyvinę tapatybę, o prie objektyviųjų – istorines tradicijas, rasinę ar etninę kilmę, religiją, ryšį su tam tikra teritorija.⁸⁵

Laivas tautų apsisprendimo principas suvokiamas apimant vidinį ir išorinį aspektą. Pirmenybė teikiama vidiniam apsisprendimo aspektui, kuris apima visavertį dalyvavimą politiniuose procesuose bei savo tapatybės puoselėjimą. Išorinis laisvos tautos apsisprendimo aspektas, reiškia tautos gyvenamosios teritorijos politinio statuso nustatymą. Šia tema buvo pasisakęs Tarptautinis Teisingumo Teismas konsultacinėje išvadoje (angl. *advisory opinion*). Teismas konstatavo, kad valstybių požiūris į tautų laisvo apsisprendimo principą skiriasi. Nebuvo priimta vieningo sprendimo dėl „gynybinės secesijos“, t.y. atsiskirimas nuo valstybės, kai joje pažeidžiamos tam tikros tautos teisės. Teismas nenustatė paprotinės teisės normos, kuri leistų daryti išvadą, kad teisė į secesiją tarptautinėje teisėje egzistuoja, tačiau nenustatė ir paprotinės normos, draudžiančios skelbi nepriklausomybę kitais nei dekolonizacijos atvejais.⁸⁶ Tarptautinė teisė nepateikia vienareikšmio atsakymo, ar valstybės administracinio teritorinio vieneto gyventojai yra laikytini „tauta“. „Krymo tautos“ klausimas išlieka atviras, nes iki

---

⁸⁴ MARXSEN C., *Territorial Integrity in International Law – Its Concept and Implications for Crimea*. 2015, p 24-25. Prieiga per internetą: <http://www.zaerv.de/75_2015/75_2015_1_a_7_26.pdf>

⁸⁵ LAURINAVIČIŪTĖ L., „PEOPLES”: THE PERSPECTIVE OF INTERNATIONAL PUBLIC LAW. 2013, p.109. Prieiga per internetą:

⁸⁶ 2010 m. liepos 22 d. Tarptautinis Teisingumo Teismas. *Accordance with international law of the unilateral declaration of independence in respect of Kosovo*. Prieiga per internetą: <<https://www.icj-cij.org/files/case-related/141/141-20100722-ADV-01-00-EN.pdf>>

Rusijos intervencijos Ukrainoje nebuvo jokių požymių apie susiformavusią „Krymo tautos“ tapatybę.⁸⁷

Konfliktinei situacijai besitęsiant Ukrainos klausimas buvo ir yra dažnai nagrinėjamas Saugumo Tarybos posėdžių darbotvarkėse. Pirmą kartą Ukrainos klausimas Saugumo Taryboje pradėtas nagrinėti kovo 1 d., posėdžio metu Ukrainos atstovas pareiškė, kad Rusijos pajėgos neteisėtai peržengė Ukrainos teritoriją su tikslu „apsaugoti Krymo rusakalbius“, tuo pačiu pažeisdama draugystės ir bendradarbiavimo sutartį. Saugumo Tarybos posėdžio metu Rusija laikėsi pozicijos, kad Ukrainoje įvyko perversmas, protestų metų dalyvavo ginkluoti asmenys, kurie mesdavo molotovo kokteilius į policijos pareigūnus. Rusijos atstovas pareiškė, kad įtampa Ukrainos teritorijoje tik augo, šiuo pagrindu Krymo ministras pirmininkas ir kreipėsi pagalbos į Rusiją. Saugumo Tarybos nuolatinės narės JAV, Didžioji Britanija bei Prancūzija su tokia Rusijos pozicija nesutiko, teigdami, kad iš Ukrainos nėra reikalaujama pasirinkti „rytus ar vakarus“, tačiau Rusijos sprendimas įvesti ginkluotąsias pajėgas gali sukelti rimtą iššūkį tarptautinei taikai.⁸⁸

Nors Ukrainos klausimas Saugumo Tarybos darbotvarkėje buvo nagrinėjamas dažnai, Ukrainos atžvilgiu priimtos tik kelio rezoliucijos. Pirmoji rezoliucija buvo priimta 7221-ame posėdyje, šioje rezoliucijoje Jungtinės Tautos pasmerkė keleivinio lėktuvo numušimą virš Donetsko (angl. *Donetsk Oblast*), kuriame žuvo 298 žmonės bei pareikalavo, kad visos kovojančios šalys nedelsiant nutrauktų kovos veiksmus.⁸⁹ 2015 m. vasario 12 d., buvo sudarytas „Minsko susitarimas“, kuriame susitarta dėl paliaubų.⁹⁰ Saugumo Taryba šį susitarimą patvirtino Rusijos pateiktoje 2202 rezoliucijoje.⁹¹ Atkreiptinas dėmesys, kad „Minsko susitarimas“ numato amnestiją mūsų dalyviams, tačiau tokia galimybė nėra numatyta keleivinio lėktuvo numušimo kaltininkams. Saugumo Taryba pareiškė didelį susirūpinimą dėl tragiškų įvykių ir smurto rytiniuose Ukrainos regionuose bei išreiškė nusivylimą, kad separatistų lyderiai pareiškė, kad „Minsko susitarimas“ netaikomas

---

⁸⁷ ŽALIMAS D., LEONAITĖ E., *Krymo aneksija ir mėginimai ją pateisinti tarptautinės teisės kontekste*. 2016, p. 21-25

⁸⁸ 2014 m. kovo 1 d. Saugumo Tarybos 7124 posėdžio protokolas. Prieiga per internetą: <<https://undocs.org/en/S/PV.7124>>

⁸⁹ 2014 m. liepos 21 d. Saugumo Tarybos rezoliucija 2166. Prieiga per internetą: <<http://unscr.com/en/resolutions/doc/2166>>

⁹⁰ Lrytas.lt, *Minsko susitarimas: 11 esminių punktų*. 2015. Prieiga per internetą: <<https://pasaulis.lrytas.lt/ivykiai/2015/02/12/news/minsko-susitarimas-11-esminių-punktu-4222393/>>

⁹¹ 2015 m. vasario 17 d., Saugumo Tarybos rezoliucija 2202. Prieiga per internetą: <[https://undocs.org/en/S/RES/2202%20\(2015\)](https://undocs.org/en/S/RES/2202%20(2015))>

Debaltsevo (angl. *Debaltseve*) mieste.⁹² Saugumo Tarybos narės už rezoliuciją balsavo vienbalsiai. Po rezoliucijos priėmimo posėdžio nariai negailėjo pagyrų Rusijos atstovams už dedamas pastangas situacijai stabilizuoti bei taikai atkurti. Nuo pagyrų susilaikė tik Lietuvos, JAV bei Ukrainos atstovai, kurie teigė, kad „viskas atrodo gražiai tik ant popieriaus“. Rusijos atstovas *Churkin* pareiškė, kad „kai kurie kolegos pradeda nuo jiems būdingos retorikos, kuri kartais būna itin įžeidžianti, tačiau kai mes (Rusija) su Ukraina bandome sėsti už derybų stalo, Ukraina atsisako bendradarbiauti“. Posėdžiui pasibaigus, valstybės narės laikėsi savo išsakytų nuomonių ir jų nekeitė.⁹³

Apibendrinant, galima konstatuoti, kad iki šiol Ukrainoje vykstantis konfliktas kilo dėl Ukrainos valdžios institucijų nenoro sudaryti sutartį dėl eurointegracijos. Valdžios bandymas radikaliam sureguliuoti protestus bei demonstracijas virto kruvinais susirėmimais. Dėl šios priežasties Ukrainos rytinėje teritorijos dalyje pradėjo formuotis separatistinės grupuotės, kuriuos nesutiko su naujos valdžios vykdoma vidine politika. Įvykus referendumui Krymo pusiasalis buvo prijungtas prie Rusijos teritorijos, tarptautinė bendruomenė buvo sukrėsta tokiais Rusijos veiksmais. Tarptautiniam Teisingumo Teismui nagrinėjant laisvą tautų apsisprendimo principą, Teismas konstatavo, kad paprotinė tarptautinė teisė neturi nuostatos leidžiančios tautai atsiskirti, kai yra pažeidžiamos tam tikros tautos teisės, tačiau nebuvo nustatyta ir nuostata, kuri draustų tai daryti. Ukrainos klausimas Jungtinių Tautų Saugumo Taryboje nagrinėjamas dažnai, tačiau nėra priimamas vieningas sprendimas situacijai sureguliuoti, valstybės nėra linkusios keisti savo išsakytą poziciją šiuo klausimu, nes tai gali pažeisti juos asmeninius interesus.

2.2. Izraelio Golano Aukštumos (angl. *Golan Heights*)

Izraelio valstybės įkūrimas siejamas su Palestinos mandatu (angl. *Mandate for Palestine*), Tautų Sąjungos pasirašytas, pasibaigus Pirmajam Pasauliniam karui. Izraelio 1948 m. nepriklausomybės deklaracija paskatino karą su kitomis arabų valstybėmis. Nuo

---

⁹² Debaltseve – Ukrainos miestas esantis Donetsko srityje.

⁹³ 2015 m. vasario 17 d. Saugumo Tarybos 7384 posėdžio protokolas. Prieiga per internetą: <<https://undocs.org/en/S/PV.7384>>

nepriklausomybės deklaracijos iki 1982 m., Izraeliui teko dalyvauti penkiose karuose. Didžiausius padarinius sukėlė „Šešių dienų karas“.⁹⁴

1967 metais po trijų savaitių įtampos. Izraelio oro pajėgos smogė Arabų valstybių aljansui, kuri sudarė keturios valstybės – Egiptas, Sirija, Jordanija bei Irakas. Po sėkmingo Izraelio puolimo, Izraelis okupavo penkias teritorijas – Gazos ruožą, Sinajaus pusiasalį, Vakarų krantą, Rytų Jeruzalę bei Golano Aukštumas. „Šešių dienų karas“ padėjo prevencinės savignyos koncepcijai susiformuoti.⁹⁵

Pasibaigus „Šešių dienų karui“, Jungtinių Tautų Saugumo Taryba ėmėsi veiksmų taikai užtikrinti Artimuosiuose Rytuose. Šiuo pagrindu buvo priimta 242 rezoliucija, kurioje reikalaujama: 1) Izraelio pajėgoms pasitraukti iš okupuotų teritorijų; 2) Arabų valstybių aljansui pripažinti Izraelio teisę „gyventi taikoje ir saugioje aplinkoje“.⁹⁶ Daug diskusijų kelia rezoliucijos nuostata dėl pajėgų pasitraukimo iš okupuotų teritorijų. Profesorius *Mitchell Bard* teigimu, Saugumo Taryba privalėjo konkrečiai nustatyti, iš kokių teritorijų Izraelis privalo pasitraukti bei kiek teritorijos turi atsisakyti. Rezoliucijoje nėra tiesiogiai įtvirtinta, kad Izraelis privalo pasitraukti iš „visų“ teritorijų. Sovietų Sąjungos delegacija šiuos žodžius bandė įtraukti į rezoliucijos tekstą, nes susidarydavo įspūdis, kad Izraelis gali tam tikras okupuotas teritorijas pasilikti, tačiau šis pasiūlymas buvo atmestas.⁹⁷ Profesorius *Mitchell Bard* taip pat atkreipia dėmesį, kad Saugumo Tarybos rezoliucijoje nėra minima Palestinos tauta, šiuo pagrindu Palestinos išsivadavimo organizacija atsisakė pripažinti Saugumo Tarybos priimtą rezoliuciją iki 1988 metų. Nors Saugumo Tarybos 242 nebuvo pilnai įgyvendinta, tai buvo diplomatinių santykių užmezgimo bei konfliktinės situacijos sureguliuavimo pagrindas.

1981 metais, Izraelio įstatymo leidėjas priėmė Golano Aukštumų įstatymą (angl. *Golan Heights Law*), kuris nustatė Izraelio jurisdikciją okupuotoje teritorijoje. Golano Aukštumų aneksija šokiravo tarptautinę bendruomenę.⁹⁸ Šiam sprendimui pasmerkti Saugumo Taryba priėmė 497 rezoliuciją, kurioje pasisakė, kad jurisdikcijos įvedimas okupuotose Sirijos

---

⁹⁴ Freedom in the World, *Israel*. 2008. Prieiga per internetą: <<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2008/israel>>

⁹⁵ KURTULUS N. E., *The Notion of a “pre-emptive War:” the Six Day War Revisited*. 2007, p. 220

⁹⁶ 1967 m. lapkričio 22 d., Saugumo Tarybos rezoliucija 242. Prieiga per internetą: <<http://unscr.com/en/resolutions/doc/242>>

⁹⁷ BARD M., U.N. *Security Council: The Meaning of Resolution 242*. Prieiga per internetą: <<https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-meaning-of-un-security-council-resolution-242>>

⁹⁸ ZEMACH A., *Can Occupation Resulting from a War of Self-Defense Become Illegal?*. 2015, p. 329

teritorijose yra „niekinė ir nebegalioja“ bei dar kartą patvirtino, kad teritorijos įgijimas jėga yra nepriimtinas.⁹⁹

Tarptautinė bendruomenė dar kartą buvo šokiruota beprecedentiniu Jungtinių Valstijų sprendimu. 2019 metais kovo 25 d., JAV prezidentas *Donald Trump* oficialiai pripažino žydų valstybės suverenitetą aneksuotose Golano Aukštumose. Kovo 27 d. buvo sušauktas skubus Saugumo Tarybos posėdis dėl Golano Aukštumų. Posėdžiui dar neprasidėjus, tarptautinė bendruomenė išreiškė susirūpinimą, kad toks JAV žingsnis gali sukelti rimtų padarinių.

Saugumo Tarybos nariai patvirtino, kad laikosi tos pačios pozicijos, išdėstytos 497 rezoliucijoje ir nesiroošia jos keisti, nes toks sprendimas paneigtų rezoliucijos galią bei prieštarautų Jungtinių Tautų Chartijai. Skubus Saugumo Tarybos posėdis buvo sušauktas Sirijos iniciatyva, kuri tvirtino, kad JAV sprendimas prieštarauja tiek įstatymo, tiek moralinėms vertybėms. Izraelio atstovai su tuo nesutiko, teigdami, kad JAV priėmė tinkamą sprendimą, kuris turėjo būti priimtas dar prieš 52 metų bei paragino sekti JAV pavyzdžiu. JAV delegacija tokį Vašingtono sprendimą motyvavo tuo, kad JAV norėjo stoti prieš Sirijos prezidento *Bashar al-Assad* režimą. Rusijos teigimu, JAV vienašališki veiksmai Izraelio bei Sirijos atžvilgiu yra nepriimtini bei sukelia papildomų kliūčių situacijai Artimosiose Rytuose stabilizuoti.¹⁰⁰ *Donaldui Trumpui* pripažinus Izraelio suverenitetą Golano Aukštumuose, Izraelio ministras pirmininkas (angl. *Prime Minister*) *Benjamin Netanyahu* pareiškė, kad „Izraelis laimėjo Golano Aukštumas savigynos kare“, tačiau Sirijos užsienio reikalų ministras abejoja ar tai galima pavadinti laimėjimu, tai yra „tarptautinės bendruomenės pažeminimas“.¹⁰¹

Apibendrinant, galima konstatuoti, jog konfliktas tarp Izraelio ir Arabų valstybių aljanso tęsiasi nuo Izraelio deklaracijos paskelbimo iki šių dienų. Izraelio valdžios institucijos nesiroošia priimti sprendimo pasitraukti iš okupuotų teritorijų. Valstybės nėra linkusios laikytis Saugumo Tarybos reikalavimų, jeigu reikalavimai prieštarauja valstybių interesams. Saugumo Tarybos pozicija prieš teritorijos įgijimą naudojant jėgą, yra nepriimtina Izraeliui. Nors Jungtinės Tautos deda visas įmanomas pastangas situacijai Artimuosiuose Rytuose

---

⁹⁹ 1981 m. gruodžio 17 d., Saugumo Tarybos rezoliucija 497. Prieiga per internetą:
<<http://unscr.com/en/resolutions/doc/497>>

¹⁰⁰ 2019 m. kovo 27 d. Saugumo Tarybos 8495 posėdžio protokolas. Prieiga per internetą:
<<https://www.un.org/press/en/2019/sc13753.doc.htm>>

¹⁰¹ Diplomatic Room. *Remarks by President Trump at Signing of Presidential Proclamation Recognizing Israel's Sovereign Right Over the Golan Heights*. 2019. Prieiga per internetą:
<<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/...right-golan-heights/>>

stabilizuoti, Jungtinės Valstijos yra linkusios siekti asmeninių interesų, o suvereniteto pripažinimas aneksuotose Golano Aukštumuose tik padidina įtampą Artimuosiuose Rytuose.

2.3. Terorizmas Sirijoje

Sirijoje iki šios tebevykstantis konfliktas kelia didelį tarptautinės bendruomenės susirūpinimą. Nuo smurto išsiveržimo praėjo pakankamai daug laiko, tačiau dėl didelio skaičiaus subjektų dalyvavimo kare, situacijos suregulavimas atrodo neįmanomas, o Saugumo Tarybos sprendimai nuolat atsiduria aklavietėje.¹⁰²

Arabų pavasaris, tai yra demonstracijų bei protestų banga, kuri teisinėje literatūroje dažniausiai apibūdinama kaip „demokratizacija“. Būtent Arabų pavasaris paskatino karinius konfliktus Artimuosiuose Rytuose.¹⁰³

Konfliktas Sirijoje prasidėjo 2011 metais, kai Sirijos prezidentas *Bashar al-Assad* nurodė šaudyti į taikius Arabų pavasario protestuotojus. Protestų banga padidėjo, taikus protestai bei demonstracijos virto vandalizmo aktais, *Deraa* provincijoje pradėta deginti pastatus bei monumentus. Po masiškai pradėtų represijų, žuvo mažiausiai šimtas žmonių, tačiau tai nesustabdė protestų bangos visoje šalyje.¹⁰⁴ Valstybės vadovas žadėjo, kad bus priimtos atitinkamos įstatymo reformos, tačiau reformų nebuvo, o represijos tęsėsi.¹⁰⁵ Kariams atsisakius šaudyti į protestuotojus, buvo priimtas sprendimas juos bausti.¹⁰⁶ Kariai tapo dezertyrais, tačiau septynių karininkų (angl. *officer*) dėka buvo suformuluota opozicinė kariuomenė – Laisvoji Sirijos armija.¹⁰⁷

2012 metais *Bashar al-Assad* nusprendė iš kalėjimų paleisti ekstremalių pažiūrų kalinius, kurie vėliau prisijungė prie sukilėlių. Toks sprendimas buvo priimtas su tikslu apsunkinti sukilėlių bendradarbiavimą bei vieningo tikslo siekimą.¹⁰⁸ Priimtas sprendimas

---

¹⁰² PORTELA C., *The EU Sanctions against Syria: Conflict Management by other Means?*, 2012, p. 152

¹⁰³ HENRY C., JI-HYANG J., *The Arab Spring Will It Lead to Democratic Transitions?*, 2012, p. 4

¹⁰⁴ The Guardian, *Syria: Four killed in Deraa as protests spread across south*, 2011. Prieiga per internetą: <<https://www.theguardian.com/world/2011/mar/22/syrian-protests-troops-kill-deraa>>

¹⁰⁵ The Guardian, *Syrian president sacks cabinet in effort to quell protests*. 2011. Prieiga per internetą: <<https://www.theguardian.com/world/2011/mar/29/syrian-president-sacks-cabinet>>

¹⁰⁶ The Guardian, *Syrian soldiers shot for refusing to fire on protesters*. 2011. Prieiga per internetą: <<https://www.theguardian.com/world/2011/apr/12/syrian-soldiers-shot-protest>>

¹⁰⁷ The Guardian, *Free Syrian Army takes shape on Lebanese border*, 2011. Prieiga per internetą: <<https://www.theguardian.com/world/2011/nov/16/free-syrian-army-lebanese-border>>

¹⁰⁸ YeniSafak, *Assad regime released over 13,000 prisoners, planted them in terror groups*. 2018. Prieiga per internetą: <<https://www.yenisafak.com/en/world/assad-regime-released-over-13000-prisoners-planted-them-in-terror-groups-3135687>>

davė teigiamų rezultatų *Bashar al-Assad* režimui. Dėl vidinių nesutarimų 2014 metais Laisvos Sirijos armijos kariai prisijungė prie teroristinės grupuotės ISIS (angl. *Islamic State of Iraq and Syria*), tačiau ISIS nesipriešino *Bashar al-Assad* režimui. Jie kariavo prieš Kurdus esančius šiaurinėje Sirijos teritorijoje, sukilėlius bei Iraką, užvaldant Irako teritoriją.¹⁰⁹

2014 metais Jungtinių Valstijų prezidentas *Barack Obama* pareiškė, kad „Jungtinės Valstijos pasitelkus oro pajėgas yra pasirengusios smogti teroristinėms grupuotėms bei imtis atitinkamų veiksmų Sirijoje“. Šiuo pareiškimu JAV prezidentas konstatavo, kad pagrindinis priešas demokratinėms vertybėms ir JAV nacionaliniam saugumui yra terorizmas, o ne *Bashar al-Assad* režimas.¹¹⁰ 2014 metais buvo priimtas įstatymo projektas (angl. *Train and Equip Program for Syria*), kuris leido centrinei žvalgybos agentūrai (angl. *Central Intelligence Agency*) apmokyti bei apginkluoti Sirijos sukilėlius, kurių pagrindinis tikslas būtų priešintis *Bashar al-Assad* režimui, šiais veiksmai JAV tapo Sirijos karo dalyve.¹¹¹ 2015 metais pentagonas (angl. *The Pentagon*) pradėjo nuosavą programą, kurioje buvo apmokomi bei apginkluojami Sirijos sukilėliai. Ši programa nesulaukė didelės sėkmės, Sirijos sukilėliai nuspėdavo iš jos pasitraukti, nes šios programos tikslas buvo priešintis terorizmui, o ne *Bashar al-Assad* režimui.¹¹²

2015 metais Turkija paskelbė prisidėsianti prie karo prieš terorizmą, tačiau Turkijos oro pajėgos smogė ne teroristinėms grupuotėms, o etninei mažumai, kovojančiai prieš terorizmą – kurdams.¹¹³ Susidaro paradoksali situacija, Jungtinės Valstijos deda visas pastangas kovai su terorizmu, tačiau JAV sąjungininkės dėl paslėptų motyvų laikosi kitų prioritetų. Tais pačiais metais, Rusija prisidėjo prie karinio konflikto Sirijoje. Rusijos oro pajėgos buvo išsiustos *Bashar al-Assad* režimui palaikyti bei terorizmui sustabdyti, tačiau

---

¹⁰⁹ The Guardian, *Free Syrian Army rebels defect to Islamist group Jabhat al-Nusra*, 2013. Prieiga per internetą: <<https://www.theguardian.com/world/2013/may/08/free-syrian-army-rebels-defect-islamist-group>>

¹¹⁰ The White House, *Weekly Address: We Will Degrade and Destroy ISIL*, 2014. Prieiga per internetą: <<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/09/13/weekly-address-we-will-degrade-and-destroy-isil>>

¹¹¹ BLANCHARD M. C., BELASCO A., *Train and Equip Program for Syria: Authorities, Funding, and Issues for Congress*. 2015

¹¹² The Syrian Observer, *Syrian Opposition Fighters Withdraw from US 'Train and Equip' Program*, 2015. Prieiga per internetą:

<https://syrianobserver.com/EN/news/29743/syrian_opposition_fighters_withdraw_from_us_train_equip_program.html>

¹¹³ New York Times, *Why Turkey Is Fighting the Kurds Who Are Fighting ISIS*, 2015. Prieiga per internetą: <<https://www.nytimes.com/interactive/2015/08/12/world/middleeast/turkey-kurds-isis.html>>

smūgis atiteko ne teroristinėms grupuotėms, o JAV remiamiems sukilėliams.¹¹⁴ 2016 metais *Donald Trump* prezidento rinkimo kompanijoje, pareiškė, kad jam laimėjus JAV prezidento rinkimus, JAV pasitrauks iš Sirijos.¹¹⁵ 2017 metais *Bashar al-Assad* panaudojo cheminį ginklą prieš Sirijos piliečius, išrinktas JAV prezidentas Donaldas Trumpas pareiškė, kad jo požiūris į Siriją bei *Bashar al-Assad* režimą pasikeitė.¹¹⁶ Šiuo pagrindu buvo nuspręsta smogti Sirijos oro bazei pasitelkiant 59 *Tomahawk* raketas, tai buvo pirmas tiesioginis JAV smūgis *Bashar al-Assad* režimui.¹¹⁷

Pirmas Saugumo Tarybos posėdis dėl situacijos Sirijoje buvo sukviestas 2011 m. balandžio 27 d., praėjus šešioms savaitėms nuo protestų Sirijoje pradžios. *Burton Lynn Pascoe* posėdžio metu pareiškė, kad „represijos yra netinka priemonė problemai spręsti“. Nors Jungtinių Tautų narių nuomonės su Rusijos bei Libanu išsiskyrė, visos narės išreiškė susirūpinimą dėl Sirijoje vykdomo smurto bei paragino gerbti žmogaus teises. Libano delegacija išreiškė palaikymą Sirijos suverenitetui bei teritoriniam vientisumui, o Rusijos delegacija laikėsi pozicijos, kad dabartinė situacija Sirijoje nekelia pavojaus tarptautinei taikai bei saugumui.¹¹⁸ Pirmame bei antrame posėdyje Saugumo Tarybai nepavyko priimti rezoliucijos konfliktui sureguliuoti.¹¹⁹

Spalio 4 įvyko trečias Saugumo Tarybos posėdis, Prancūzija, Vokietija, Portugalija bei Didžioji Britanija parengė rezoliucijos projektą, kuris pasmerktų nuolatinius žmogaus teisių pažeidimus bei reikalautų nutraukti smurtinio pobūdžio veiksmus. Rezoliucijos projektas taip pat primina Sirijos valdžios institucijoms, kad piliečių saugumas yra didžiausia valdžios pareiga, tačiau Rusija bei Kinija rezoliucijos projektą vetavo.¹²⁰ Teisinėje literatūroje teigiama,

---

¹¹⁴ The Guardian, *Russian airstrikes in Syria killed 2,000 civilians in six months*, 2015. Prieiga per internetą: <https://www.theguardian.com/world/2016/mar/15/russian-airstrikes-in-syria-killed-2000-civilians-in-six-months>

¹¹⁵ Forbes, *President-Elect Donald Trump: Stay Out Of Syria*, 2016. Prieiga per internetą: <https://www.forbes.com/sites/dougbandow/2016/11/18/president-elect-donald-trump-stay-out-of-syria/#1d8b14c370c3>

¹¹⁶ The New York Times, *Trump's View of Syria and Assad Altered After 'Unacceptable' Chemical Attack*, 2017. Prieiga per internetą: <https://www.nytimes.com/2017/04/05/world/middleeast/king-abdullah-jordan-trump.html>

¹¹⁷ The New York Times, *Dozens of U.S. Missiles Hit Air Base in Syria*, 2017. Prieiga per internetą: <https://www.nytimes.com/...military-responses-to-syrian-chemical-attack.html>

¹¹⁸ 2011 m. balandžio 27 d. Saugumo Tarybos 6524 posėdžio protokolas. Prieiga per internetą: <https://undocs.org/en/S/PV.6524>

¹¹⁹ 2011 m. rugpjūčio 3 d. Saugumo Tarybos 6598 posėdžio protokolas. Prieiga per internetą: <https://undocs.org/en/S/PV.6598>

¹²⁰ 2011 m. spalio 11 d., Saugumo Tarybos rezoliucijos projektas. Prieiga per internetą: <https://undocs.org/en/S/2011/612>

kad toks sprendimas buvo priimtas norint leisti Arabų lygai išspręsti konfliktą bei sumažinti Irano įtaką Artimuosiuose Rytuose.¹²¹

Rusijai bei Kinijai pakartotinai vetavus sekantį rezoliucijos projektą,¹²² Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja priėmė panašią rezoliuciją, kurioje smerkiami „sisteminiai žmogaus teisių bei pagrindinių laisvių pažeidimai“. Rezoliucija taip pat numatė specialiojo pasiuntinio (angl. *special envoy*) paskirstymą, kuris konsultacinio pobūdžio išvadamis padėtų Arabų lygai.¹²³ Specialiojo pasiuntinio pareigas užėmė *Kofi Annan*, kuris pasiūlė „šešių punktų taikos planą“ Sirijai.¹²⁴ Sirijos valdžios institucijos priėmė šešių punktų planą bei paskelbė paliaubas, kurios įsigaliojo balandžio 12 dieną. Šiuo pagrindu Saugumo Taryba priėmė pirmąją rezoliuciją, kuri numatė ne daugiau kaip 30 neginkluotų karinių stebėtojų dislokavimą Sirijoje.¹²⁵ Stebėtojams konstatavus paliaubų nesilaikomo bei smurto tęsimosi Sirijoje faktą, Jungtinės Tautos nusprendė atšaukti stebėtojų misiją Sirijoje¹²⁶, o *Kofi Annan* atsistatydino iš specialaus pasiuntinio Sirijoje pareigų.¹²⁷

Paskutinė Saugumo Tarybos rezoliucija *Bashar al-Assad* režimo atžvilgiu buvo priimta 2018 metų pradžioje. Saugumo Taryba pareikalavo nedelsiant paskelbti 30 dienų paliaubas tarp kovojančių šalių bei sudaryti saugias sąlygas humanitarinei pagalbai teikti. Atkreiptinas dėmesys, kad paliaubos nebuvo taikomos karinėms operacijoms prieš teroristines grupuotes.¹²⁸

Teisės mokslininkai bei tyrėjai sutinka, kad terorizmas kelia didelę grėsmę tarptautinei taikai bei saugumui. Profesoriaus *Julian Lindley-French* nuomone kova su terorizmu yra kritiškai svarbi ne tik Sirijos konfliktui stabilizuoti, bet ir visam pasauliui. Karo pabaiga Sirijoje tikrai nesustabdys islamistų pavojaus, tačiau turėtų jį sumažinti. Profesorius Jungtinių Tautų sprendimus prieš terorizmą bei Sirijos atžvilgiu vadina „didžiąja strategija“ (angl. *grand*

---

¹²¹ BAGDONAS A., *Russia's Interests in the Syrian Conflict: Power, Prestige, and Profit*. 2012, p. 59

¹²² 2012 m. vasario 4 d., Saugumo Tarybos rezoliucijos projektas. Prieiga per internetą:
<<https://undocs.org/en/S/2012/77>>

¹²³ 2012 m. vasario 16 d. Generalinės Asamblėjos rezoliucija 66/253. Prieiga per internetą:
<<https://undocs.org/A/RES/66/253>>

¹²⁴ 2012 m. kovo 21 d. Saugumo Tarybos 6736 posėdžio protokolas. Prieiga per internetą:
<<https://undocs.org/en/S/PV.6736>>

¹²⁵ 2012 m. balandžio 14 d. Saugumo Tarybos rezoliucija 2042, Prieiga per internetą:
<[https://undocs.org/en/S/RES/2042%20\(2012\)](https://undocs.org/en/S/RES/2042%20(2012))>

¹²⁶ UN News, *UN suspends monitoring activities in Syria amid escalating violence*, 2012. Prieiga per internetą:
<<https://news.un.org/en/story/n-suspends-monitoring-activities-syria-amid-escalating-violence>>

¹²⁷ UN News, *Kofi Annan resigns as UN-Arab League Joint Special Envoy for Syrian crisis*, 2012. Prieiga per internetą:
<<https://news.un.org/en/...kofi-annan-resigns-un-arab-league-joint-special-envoy-syrian-crisis>>

¹²⁸ 2018 m. vasario 24 d. Saugumo Tarybos rezoliucija 2401. Prieiga per internetą:
<[https://undocs.org/en/S/RES/2401\(2018\)](https://undocs.org/en/S/RES/2401(2018))>

strategy), kuri yra pasmerkta žlugti, nebent įgyvendinamas vienas iš scenarijų: 1) Europos lyderiai įtikina Rusiją nušalinti *Bashar al-Assad* bei sustabdyti jo režimą; 2) Europos lyderiai prisitaiko prie *Bashar al-Assad* režimo bei atsisėda už derybų stalo. Tai yra sudėtingas sprendimas, kuri Europos lyderiai privalo, bet vengia priimti. Jungtinės Tautos yra linkusios „ignoruoti“ humanitarinę krizę, kuria sukelia *Bashar al-Assad* režimas bei terorizmas ir koncentruoti ties „mažesnių“ katastrofų, kuriose gali bent ką nors padaryti.¹²⁹

Politinių mokslų bei tarptautinių santykių profesorės *Fatmanur Kacar* manymu, Sirijos atžvilgiu taikomos priemonės yra neefektyvios. Ginklų embargas, sąskaitų užšaldymas bei kitos ekonominės sankcijos apsunkina Sirijos valdžios institucijų tinkamą funkcionavimą bei tam tikrų asmenų funkcijų vykdymą, tačiau nesumažina teroristinės grupuotės ISIS įtaka Artimuosiuose Rytuose.¹³⁰

Profesorius *Henri J. Barkey* laikosi pozicijos, kad Jungtinės Valstijos nėra pajėgusios kovoti tiek su *Bashar al-Assad* režimu, tiek su terorizmu. JAV prioritetai Sirijoje pasikeitė tik teroristinei grupuotei ISIS paskelbus kalifata, o tai leido *Bashar al-Assad* režimui sustiprėti. Akivaizdu, kad iš vienos pusės JAV deda visas įmanomas pastangas kovojant tiek su Sirijoje esančiu režimu, tiek su terorizmu, tačiau iš kitos pusės JAV yra nepavydėtinoje situacijoje (angl. *no-win situation*). Barako Obamos administracijos sprendimas ištraukti į Sirijos konfliktą buvo neapgalvotas, sprendimų priėmimas buvo daromas be ateities vizijos, o tolimesnis Sirijos klausimas paliktas nagrinėti naujai išrinktai Donaldso Trampo administracijai.¹³¹

Išsiskiria profesoriaus *Amos Yadlin* pozicija. Profesoriaus teigimu, Rusijos sprendimas kovoti prieš terorizmą įtakojo ne pavojus tarptautinei taikai bei saugumui, tačiau Rusijai taikomos sankcijos. Rusijos dalyvavimas Sirijos konflikte yra tam tikras „politinis spaudimas“ vakarų valstybėms, kad sankcijų Rusijos atžvilgiu būtų atsisakyta.¹³²

Apibendrinant, galima konstatuoti, jog Sirijos konfliktas yra beprecedentinė situacija bei tikras iššūkis tarptautinei bendruomenei. Demokratinių vertybių sekimas paskatino *Bashar al-Assad* imtis griežtesnių veiksmų prieš taikias demonstracijas bei protestus. Konfliktas Sirijoje paskatino naujai teroristinei grupuotei ISIS susiformuoti. Pirma Saugumo Tarybos rezoliucija buvo priimta tik praėjus vieneriems metams nuo konflikto pradžios. Saugumo

¹²⁹ LINDLEY-FRENCH J., *Can Europe Apply Grand Strategy to Grand Tragedy?* 2016, p. 35-47

¹³⁰ KACAR F., OZER Y., *The EU's Stance Toward VNSAs During the Syrian Crisis: YPG and ISIS Cases*, 2018, p. 173-184

¹³¹ BARKEY J. H., *The US and the Syrian Experience: Some Lessons* 2016, p.53-63

¹³² YADLIN A., *Russia in Syria and the Implications for Israel*, 2016, p. 11-12

Tarybos šaukiami posėdžiai bei priimamos rezoliucijos nepasižymi dideliu veiksmingumu. Tai galima paaiškinti dėl dviejų priežasčių: 1) Jungtinių Tautų narės yra linkusios vetuoti rezoliucijų projektus, jeigu jie yra nepalankūs *Bashar al-Assad* režimui; 2) valstybės yra linkusios siekti asmeninių interesų esančiame konflikte. Kariaujančios šalys nėra linkusios sėsti už derybų stalo ar laikytis nustatytų paliaubų, todėl negalima teigti, kad Generalinės Asamblėjos dedamos pastangos buvo veiksmingos. Sirijos konflikte dalyvauja mažiausiai keturios pusės, o dėl išorinių valstybių įsikišimo palaikant skirtingas puses, nėra galimybės humanitarinei krizei pasibaigti.

2.4. Galimi karo nusikaltimai Jemene

Jemeno Respublika (toliau - Jemenas) yra pietvakarių Azijoje esanti valstybė. Jemene vykstantis konfliktas yra tarsi nepastiebiamas, o žiniasklaida yra linkusi koncentruotis ties kovos su teroristine grupuote ISIS Sirijoje bei Irake.

Civilinis karas Jemene prasidėjo 2015 metais, kai Irano Respublika (toliau Iranas) išreiškė finansinę paramą bei ginklų importavimą. Civilinis karas yra išimtinai etninio pobūdžio, kuriame dalyvauja dvi etninės grupės – *Shia*, kuriuos remia Iranas bei *Sunni*, kuriuos remia Saudo Arabija ir Jungtinės Valstijos. Etninė grupė *Shia* priklauso politiniam judėjimui *Houthi*, kurie teigia, kad Jemeno valdžia juos diskriminuoja bei negerbia.¹³³ Konfliktui prasidėjus, Irano užsienio reikalų ministras pareiškė, kad valstybės turėtų gerbti Jemeno suverenitetą bei nesikišti į Jemeno vidaus reikalus, priešingai nestabilumas vienoje iš valstybių gali sukelti pavojų visame regione.¹³⁴

Vakarų literatūroje, apibūdinant Jemene vykstantį konfliktą, teisės mokslininkai naudoja *proxy war* sąvoką. *Proxy war*, tai ginkluotas konfliktas tarp dviejų valstybių, kurios tiesiogiai karo veiksmuose nedalyvauja, tačiau remia jų interesus atstovaujančius kombatantus.¹³⁵ Saudo Arabija bei Iranas tiesiogiai tarpusavyje nekariauja, tačiau nuolat kovoja dėl politinės bei karinės įtakos Artimuosiuose Rytuose.

---

¹³³ GHAMARI E. M., *Jemen – the Proxy War*, 2015, p. 44

¹³⁴ PRADHAN K. P. *Arab Spring and Sectarian Faultlines in West Asia*, 2017, p. 76

¹³⁵ *Ibid.*, p. 43

2015 metais, Jemeno prezidento prašymu, Saudo Arabija pradėjo karinės operacijas *Houthi* valdomose teritorijose¹³⁶, kuriose bombardavo mokyklas¹³⁷, gydymo įstaigas bei kitas masinio žmonių susibūrimo vietas.¹³⁸ Jungtinių Tautų žmogaus teisių komitetas sudarė specialią ekspertų grupę, kuri ištirtų Jemeno konflikte dalyvaujančių šalių veiksmus. Patetikoje išvadoje teigiama, kad oro smūgiai buvo tiesiogiai nukreipti į mokyklas, gydymo įstaigas, kapines, turgavietes. Išvadoje taip pat teigiama, kad yra labai mažai įrodymų, jog Jemeno vyriausybė, koalicinės valstybės įskaitant Saudo Arabiją bei Jungtinius Arabų Emyratus, siekė „sumažinti civilių aukų skaičių“. Oro smūgiai prieštaravo proporcingumo principui, o tai prilygsta karo nusikaltimams.¹³⁹

Atkreiptinas dėmesys, kad ekspertų grupė taip pat tyrė Jungtinių Valstijų veiksmus, tačiau galimais karo nusikaltimais Jungtinės Valstijos nėra kaltinamos. Saudo Arabijos bei JAV santykiai yra grindžiami saugumo bei ekonominiais sumetimais.¹⁴⁰ Tiek Barako Obamos administracija¹⁴¹, tiek dabartinė Donaldso Trumpo administracija¹⁴² yra linkusios sudaryti milijoninius sandorius parduodant ginkluotę bei karinę techniką Saudo Arabijai, įskaitant kasetinius ginklus (angl. *Cluster munition*)¹⁴³, kurių gaminimas, eksploatavimas bei kaupimas yra draudžiamas.¹⁴⁴ Jungtinių Valstijų nacionalinio saugumo bei karinių operacijų ataskaitoje teigiama, kad JAV nuo 2015 m. nevykdo karinių operacijų Jemeno teritorijoje, išskyrus karo naikintuvų degalų pildymą ore, būtent šie naikintuvai ir buvo naudojami masinio žmonių

---

¹³⁶ The Guardian, *Saudi Arabia launches Yemen air strikes as alliance builds against Houthi rebels*, 2015.

Prieiga per internetą: <https://www.theguardian.com/world/...airstrikes-against-houthi-in-yemen>

¹³⁷ The Guardian, *US supplied bomb that killed 40 children on Yemen school bus*, 2018. Prieiga per internetą:

<https://www.theguardian.com/world/...us-supplied-bomb-that-killed-40-children-school-bus-yemen>

¹³⁸ Vice News, *Saudi Arabia Admits Bombing MSF Hospital in Yemen*, 2015. Prieiga per internetą:

https://news.vice.com/en_us/saudi-arabia-admits-bombing-msf-hospital-in-yemen-but-faults-msf

¹³⁹ UN Human rights Office of the high commissioner, *Yemen: United Nations Experts point to possible war crimes by parties to the conflict*. 2018. Prieiga per internetą:

<https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=23479&LangID=E>

¹⁴⁰ Council on Foreign Relations, *U.S.-Saudi Arabia Relations*, 2018. Prieiga per internetą:

<https://www.cfr.org/backgrounder/us-saudi-arabia-relations>

¹⁴¹ Reuters, *Obama administration arms sales offers to Saudi top \$115 billion: report*, 2016. Prieiga per

internetą: <https://www.reuters.com/article/...obama-administration-arms-sales-offers-to-saudi-top-115-billion-report>

¹⁴² Abc News, *The truth about President Trump's \$110 billion Saudi arms deal*, 2017. Prieiga per internetą:

<https://abcnews.go.com/International/truth-president-trumps-110-billion-saudi-arms-deal/s>

¹⁴³ The New York Times, *Casualties From Cluster Bombs More Than Doubled Last Year, Treaty Monitor Says*,

2017. Prieiga per internetą: <https://www.nytimes.com/casualties-cluster-bombs-syria-yemen-laos.html>

¹⁴⁴ The New York Times, *U.S. Will Keep Older Cluster Munitions, a Weapon Banned by 102 Nations*, 2017.

Prieiga per internetą: <https://www.nytimes.com/2017/12/01/us/cluster-munitions-pentagon-south-korea.html>

susibūrimo vietomis smogti.¹⁴⁵ JAV karinė intervencija Jemene taip pat yra susijusi su kova prieš teroristinę grupuotę *Al-Qaeda*, kuri Jemeno teritorija naudoja kaip „saugų prieglobstį“.

Profesorės *Magdalena El Ghamari* teigimu, Irano izoliavimas yra vienas iš pagrindinių Saudo Arabijos tikslų, todėl bendradarbiavimo santykiai su JAV yra kritiškai svarbus. Sekantis Saudo Arabijos tikslas yra užkirsti kelią naujiems Irano sąjungininkams. *Houthi* judėjimas buvo įkvėptas Arabų pavasario protestai bei demonstracijomis. Jeigu Irano remiamas *Houthi* judėjimas sustiprins savo pozicijas Jemene, panaši situacija gali susiklostyti Saudo Arabijoje, o toks scenarijus Saudo Arabijai yra nepriimtinas.¹⁴⁶

Profesorius *Prasanta Kumar Pradhan* laikosi panašios pozicijos. Profesoriaus nuomone Saudo Arabija yra suinteresuota nacionaliniu saugumu. Jemenas yra Saudo Arabijos kaimyninė valstybė, tai yra pagrįstas pagrindas Saudo Arabijai sunerinti. Iranas gali pasinaudoti Jemeno nestabilumu ir Saudo Arabijai sukelti papildomų sunkumu saugumo klausimais.¹⁴⁷

Jemeno situacija Jungtinių Tautų akiratyje atsirado dar kariniam konfliktui neprasidėjus. 2011 metais JT paskyrė *Jamal Benomar* į specialaus patarėjo (angl. *Special Adviser*) pareigas Jemene, tačiau 2015 metais atsistatydino pareikšdamas, kad Persijos įlankos valstybės atsisako bendradarbiauti taikos siekimo klausimais.¹⁴⁸ Saugumo Tarybos rezoliucijos taip pat nepasižymėjo dideliu veiksmingumu. 2201 rezoliucijoje Saugumo Taryba pareikalavo pasitraukti iš neteisėtai užimtų valstybės institucijų, paleisti Jemeno prezidentą bei ministrą pirmininką ir pradėti JT iniciuotas derybas. Atkreiptinas dėmesys, kad šioje rezoliucijoje Saugumo Taryba pripažino, jog Jemeno konfliktas kelia grėsmę ne tik visam regionui, tačiau visai tarptautinei taikai bei saugumui.¹⁴⁹ Sekančioje 2216 rezoliucijoje, Saugumo Taryba pripažino *Hadi*, kaip legitimų Jemeno valstybės prezidentą bei įvedė ginklų embargą. Šios sankcijos taip pat suteikė kaimyninėms valstybėms teisę apžiūrėti keliaujančius krovinius, o nustačius ginklų bei amunicijos transportavimą juos sulaikyti.¹⁵⁰

---

¹⁴⁵ The White House, *Report on the legal and policy frameworks guiding the united states' use of military force and related national security operations*, 2016. Prieiga per internetą: <https://www.americanbar.org/...obama-administration-memo-use-of-force.pdf>

¹⁴⁶ GHAMARI E. M., *Jemen – the Proxy War*, 2015, p. 52

¹⁴⁷ PRADHAN K. P. *Arab Spring and Sectarian Faultlines in West Asia*, 2017, p. 71

¹⁴⁸ Reuters, *U.N. envoy to Yemen resigns*, 2015. Prieiga per internetą: <https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-un>

¹⁴⁹ 2015 m. vasario 15 d., Saugumo Tarybos rezoliucija 2201. Prieiga per internetą: <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2201>

¹⁵⁰ 2015 m. vasario 15 d., Saugumo Tarybos rezoliucija 2216. Prieiga per internetą: <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2216>

2016 metais, konfliktuojantys šalys sutiko nutraukti karo veiksmus bei pradėti naujas Jungtinių Tautų iniciuotas derybas. Derybose šalys turėjo aptarti: 1) karinių grupuočių pasitraukimą; 2) sunkiosios ginkluotes perdavimą; 3) valstybinių institucijų funkcionavimo atnaujinimą; 5) specialaus komiteto sukūrimą kaliniams bei sulaikytiesiems.¹⁵¹ Neatsižvelgiant į teigiamus rezultatus, viena iš šalių nusprendė derybas nutraukti. Jemeno vyriausybė pareiškė, kad nepasitiki *Houthi* noru bendradarbiauti, todėl derybas nutraukia.¹⁵² Šiuo pagrindu, Saugu Tarybos vienintelis galimas sprendimas buvo pratęsti sankcijas, kurios šiai dienai pagal 2456 rezoliuciją yra numatytos galioti iki 2020 metų.¹⁵³

Apibendrinant, galima konstatuoti, jog Jemeno konfliktas liko Sirijos karo šešėlyje. Šio konflikto priežastis – nuolatinė Saudo Arabijos ir Irano kova dėl įtakos Artimuosiuose Rytuose. Ne visos Jungtinių Tautų narės yra suinteresuotos, kad karas Jemene pasibaigtų. Saudo Arabija dėl asmeninių interesų vykdo karines operacijas Jemene, tai yra ekonomiškai naudinga Jungtinėms Valstijoms, nes JAV yra viena iš ginklų pramonės lyderių. Galima teigti, kad Saudo Arabija yra labiau suinteresuota nacionaliniu saugumu, negu Jemeno stabilumu, o konflikte dalyvaujančios šalys sąmoningai siekia kuo didesnių padarinių. Karinės operacijos yra tiesiogiai nukreiptos į masinio žmonių susibūrimo vietas, o tai prilygsta karo nusikaltimams. Saugumo Taryba konstatavo, kad Jemeno konfliktas kelia grėsmę visai tarptautinei taikai, nuolat ragina kariaujančias šalis atsisėsti už derybų stalo, tačiau pastangos neduoda teigiamų rezultatų. Sankcijos taip pat nėra veiksmingos, o naujausiais duomenimis atliekamos naujos karinės operacijos tiesiogiai nukreiptos į Jemene esančias mokyklas.¹⁵⁴

2.5. Kibernetinio saugumo problematika

Kibernetinės atakos ar jėgos panaudojimas kibernetinėmis priemonėmis yra naujas reiškinys tarptautinėje teisėje. Tarptautinių papročių formavimosi procesas yra ilgas ir sudėtingas, todėl tarptautinė teisė negali staigiai reaguoti į naujai atsirandančias tendencijas.¹⁵⁵

---

¹⁵¹ UN News, *Yemen: UN officials welcome cessation of hostilities*, 2016. Prieiga per internetą:

[<https://news.un.org/en/...yemen-un-officials-welcome-cessation-hostilities#>](https://news.un.org/en/...yemen-un-officials-welcome-cessation-hostilities#>)

¹⁵² UN News, *Despite 'positive atmosphere,' Government of Yemen suspends participation from joint peace talks*, 2016. Prieiga per internetą: [<https://news.un.org...government-yemen-suspends-participation-joint-peace>](https://news.un.org...government-yemen-suspends-participation-joint-peace>)

¹⁵³ 2019 m. vasario 26 d., Saugumo Tarybos rezoliucija 2456. Prieiga per internetą:

[<http://unscr.com/en/resolutions/doc/2456>](http://unscr.com/en/resolutions/doc/2456>)

¹⁵⁴ UN News, *Yemen blast kills 14 children, leaves others fighting for their lives in Sana'a*, 2019. Prieiga per internetą: [<https://news.un.org/en/story/2019/04/1036331>](https://news.un.org/en/story/2019/04/1036331>)

¹⁵⁵ ŽININSKAS J., *Kibernetinių technologijų panaudojimo ginkluotuose konfliktuose poveikis tarptautinei humanitarinei teisei*, 2013, p. 1198-1200

Kibernetinė ataka, tai elektroninėje erdvėje vykdomi puolimai prieš kompiuterinius tinklus, informacines sistemas, infrastruktūros objektus. Jos gali būti įvairaus pobūdžio: pavyzdžiui, duomenų sistemų trikdymas, slaptos informacijos ieškojimas, įrangos gadinimas ar informacijos pasisavinimas.

Pagal JT Chartijos 2 straipsnio 4 dalį „narės tarptautiniuose santykiuose susilaiko nuo grasinimo jėga ir jos panaudojimo“, tačiau neaišku ar kibernetinės jėgos panaudojimą galima aiškinti šio straipsnio kontekste. Svarbus yra 2 elementai: subjektas – valstybė, ir priemonė – jėga. Mažiausiai abejonių kyla tuomet, kai tarptautiniame konflikte ginkluotą jėgą naudoja valstybės ginkluotosios pajėgos, tačiau kibernetinių priemonių kontekste gali veikti ir kiti nevalstybiniai subjektai, pavyzdžiui, kompiuterių entuziastai, privačios įmonės ar pavieniai individai. Abejonės neišnyksta ir analizuojant kibernetines priemones tarptautinės humanitarinės teisės kontekste. Tarptautinė humanitarinė teisė numato „kombatanto“ sąvoką, kurio pagrindiniai bruožai yra teisėtas dalyvavimas karo veiksmuose, skiriamieji ženklai bei atviras ginklų nešiojimas. Tačiau šie reikalavimai turi prasmę tik fiziniame mūšio lauke. Kibernetinės priemonės yra naudojamos elektroninėje erdvėje. Sunku būtų nustatyti ar asmuo yra kombatantas ar paprastas civilis, todėl šie reikalavimai atrodo absurdiškai.^{156 157}

Preziumuojant, kad valstybei pavyko išsiaiškinti kibernetinės atakos kaltininką, nukentėjusi valstybė gali kreiptis į Saugumo Taryba JT Chartijos 35 straipsnyje nustatyta tvarka. Tokioje situacijoje, Saugumo Taryba turėtų nustatyti ar susiklostęs ginčas kelia grėsmę tarptautinei taikai bei parekomenduoti tam tikrus ginčo sureguliuavimo metodus. Nustačius, kad kibernetinė ataka kelia grėsmę tarptautinei taikai, Saugumo Taryba privalės imtis atitinkamų veiksmų tarptautinei taikai atstatyti.¹⁵⁸

Vertinant kibernetines atakas JT Chartijos 51 straipsnio kontekste, Tarptautinis Teisingumo Teismas buvo pasisakęs, kad: „Chartija nepateikia nuorodos į konkretų naudojamų ginklų sąrašą. Jėgos panaudojimas gali pasireikšti neatsižvelgiant į ginklo rūšį.“¹⁵⁹ Jeigu kibernetinė ataka neturi tradicinio ginklo bruožų tai nereiškia, kad jos negalima aiškinti JT Chartijos 2 straipsnio 4 dalies kontekste. Teisinėje literatūroje teigiama, kad: „ginklo pavojingumas priklauso ne nuo jo paskirties, tačiau nuo jo panaudojimo“. Jeigu kompiuterinės

---

¹⁵⁶ ROSCINI M., *World Wide Warfare – Jus ad bellum and the Use of Cyber Force*, 2010, p. 104

¹⁵⁷ ŽININSKAS J., *Kibernetinių technologijų panaudojimo ginkluotuose konfliktuose poveikis tarptautinei humanitarinei teisei*, 2013, p. 1205

¹⁵⁸ ROSCINI M., *World Wide Warfare – Jus ad bellum and the Use of Cyber Force*, 2010, p. 111

¹⁵⁹ 1996 m. liepos 8 d. Tarptautinis Teisingumo Teismas, *Legality of the threat or use of nuclear weapons*.
Prieiga per internetą: <<https://www.icj-cij.org/files/case-related/95/095-19960708-ADV-01-00-EN.pdf>>

įrangos naudojimo eigoje žuvo žmonės, tokia įranga prilysta karinei ginkluotei. Tačiau teisės mokslininkai bei tyrėjai abejoja, ar valstybės gali įgyvendinti prigimtine teisę į savigyną, jeigu kibernetinės atakos buvo atliktos per klaidą, t.y., be tiesioginio tikslo pakenkti. Savigyna privalo būti neatidėliotina, būtina bei proporcinga, tačiau kibernetinės atakos nėra apribotos geografinėmis valstybių sienomis. Valstybės gali turėti sunkumų tiek nustatant kibernetines atakos kilmę, tiek proporcingai į ją reaguoti.¹⁶⁰ Pavyzdžiui, Jungtinės Valstijos buvo pareiškusios, kad kibernetinės atakos atveju pasilieka teisę naudoti ne tik ginkluotą jėgą, bet ir branduolinę.¹⁶¹

Šiaurės Atlanto Organizacijos (toliau - NATO) sutarties 5 straipsnis įtvirtina kolektyvinės gynybos principą. Ginkluotos jėgos panaudojimas prieš vieną narę, laikomas ginkluotos jėgos panaudojimu prieš visas NATO nares.¹⁶² Įvykus kibernetinei atakai prieš Estijos institucijas 2007 metais, NATO narės pripažino, kad būtinos permainos kibernetinio saugumo klausimais. Šiuo pagrindu kibernetinis saugumas tapo kolektyvinės gynybos dalimi bei patvirtino, kad tarptautinė teisė yra taikoma elektroninėje erdvėje.¹⁶³

Profesorius *Michael N. Schmitt* teigimu, didžiausia kibernetinio saugumo problema yra kibernetinės atakos kaltininko identifikavimas. Dabartinių technologijų dėka, laisvas internetinių protokolų¹⁶⁴ keitimas apsunkina kaltininko kilmės nustatymą. Valstybės yra pagrįstai susirūpinusios kibernetiniu saugumu, nes kibernetinėje erdvėje atlikti veiksmai gali būti pavojingesni už terorizmą.¹⁶⁵ Jungtinėms Valstijoms vykdant karines operacijas Afganistane nustatyta, kad teroristinė grupuotė *Al-Qaeda* analizavo galimybes atlikti teroristines atakas elektroninėje erdvėje. Ispaniškais taikniais galėjo tapti užtvankų vartai ar elektros tinklai.¹⁶⁶

---

¹⁶⁰ ROSCINI M., *World Wide Warfare – Jus ad bellum and the Use of Cyber Force*, 2010, p. 114-116

¹⁶¹ NTI, U.S. General Reserves Right to Use Force, Even Nuclear, in Response to Cyber Attack, 2009. Prieiga per internetą: <<https://www.nti.org/us-reserves-right-to-use-force-even-nuclear-in-response-to-cyber-attack/>>

¹⁶² 1949 m. balandžio 4 d., *The North Atlantic Treaty*. Prieiga per internetą: <https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm>

¹⁶³ NATO, *Cyber defence*, 2018. Prieiga per internetą: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_78170.htm>

¹⁶⁴ Internetinis protokolas (sutrumpintai IP) – unikalūs skaičiai leidžiantys identifikuoti prietaiso kilmę

¹⁶⁵ SCHMITT N. M., *Cyber operations and the jus ad bellum revisited*, 2011, p. 594

¹⁶⁶ The Telegraph, *Al-Qaeda plans cyber attacks on dams*, 2002. Prieiga per internetą: <<https://www.telegraph.co.uk/Al-Qaeda-plans-cyber-attacks-on-dams.html>>

Apibendrinant, galima konstatuoti, jog „kibernetinės jėgos“ naudojimas yra pakankamai naujas reiškinys tarptautinei teisei. Vyksta nuolatinės diskusijos ar kibernetines atakas galima aiškinti Jungtinių Tautų Chartijos 2 straipsnio 4 dalies bei 51 straipsnio kontekste. Neatidėliotinumai yra viena iš savigynos sąlygų, tačiau neaišku ar savigyna galima atidėlioti, jeigu kibernetinės atakos kilmė buvo nustatyta praėjus pakankamai ilgam laikui. Kibernetinis saugumas pasižymi neapibrėžtumu, mokslininkai pasisako įvairiais klausimais, tačiau galutinių ir aiškių atsakymų į šiuos klausimus nėra.

IŠVADOS

1. 1899 m. bei 1907 m. vykusios Hagos konferencijos padėjo pirmuosius pamatus jėgos naudojimo draudimui, o pasirašytas *Briando-Kellogo* paktas galutinai uždraudė jėgos panaudojimą tarptautiniuose santykiuose. Tačiau neteisinga yra teigti, kad jėgos naudojimas buvo visiškai uždraustas, Tautų Sąjungos priimtose nuostatos leido naudoti jėgą savigynos tikslais. Analogiškas teisinis reglamentavimas buvo nustatytas ir Jungtinių Tautų Chartijoje.
2. Draudimas naudoti jėgą bei ją grasinti yra nustatytas Jungtinių Tautų Chartijos 2 straipsnio 4 dalyje. Teisės mokslininkai laikosi įvairių pozicijų dėl šios nuostatos reglamentavimo. Tačiau teismų praktika parodo, kad Tarptautinis Teisingumo Teismas yra linkęs plačiai interpretuoti Chartijos 2 straipsnio 4 dalyje įtvirtintą reglamentavimą. Valstybės yra įpareigosios gerbti teritorinę kitų valstybių suverenitetą, kitaip valstybių veiksmai gali prilygti jėgos panaudojimui.
3. Saugumo Tarybos pagrindinė atsakomybė yra palaikyti tarptautinę taiką bei saugumą. Negalima vienareikšmiškai teigti, kad Saugumo Taryba tinkamai ar netinkamai įgyvendina šią pareigą. Sprendimų priėmimas gali būti apsunkintas valstybių nenoru bendradarbiauti. Tokia situacija susiklostė, kai nuolatinės Saugumo Tarybos narės, siekdamos apsaugoti asmeninius interesus pasinaudoja veto teise. Piktnaudžiavimas veto teise gali sąlygoti vieningumo trūkumą, o tokiais atvejais tarptautinės taikos bei saugumo atkūrimą svarsto Generalinė Asamblėja.
4. Artimųjų Rytų „demokratizacijos“ procesas yra pagrindinė konfliktų priežastis. Šiuose konfliktuose dominuoja tiek pašalinių valstybių interesai, tiek terorizmo grėsmė. Valstybėms asmeninė nauda yra vertingesnė negu politinis ir karinis stabilumas šiame regione. Atkreiptinas dėmesys, kad Ukrainoje, Sirijoje ir Jemene vykdomi kariniai konfliktai trunka ne vienerius metus, tačiau Saugumo Taryba yra bejėgiškoje padėtyje. Išsiskiria tik Izraelio situacija, tačiau Jungtinių Valstijų sprendimas pripažinti Izraelio suverenitetą aneksuotose Golano Aukštumuose gali sukelti naują karinį konfliktą, kuri abejotinai Saugumo Taryba galės suvaldyti.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Tarptautiniai teisės aktai

1. 1919 m. birželio 28 d., *Tautų Sąjungos paktas*. Prieiga per internetą: <http://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp>
2. 1945 m. birželio 16 d. *Jungtinių Tautų Chartija*. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.160266?jfwid=q86m1vqoi>>;
3. 1949 m. balandžio 4 d., *The North Atlantic Treaty*. Prieiga per internetą: <https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm>;
4. 1970 m. spalio 24 d. *Deklaracija dėl tarptautinės teisės principų, susijusių su valstybių draugiškais santykiais bei jų bendradarbiavimu pagal Jungtinių Tautų Chartiją*. Prieiga per internetą; <<http://www.un.org/documents/ga/res/42/a42r022.htm>>
5. 1974 m. gruodžio 14 d. *Deklaracija dėl agresijos apibrėžimo*. Prieiga per internetą: <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/739/16/>>
6. 1987 m. lapkričio 18 d. *Declaration on the Enhancement of the Effectiveness of the Principle of Refraining from the Threat or Use of Force in International Relations*. Prieiga per internet: <<http://www.un.org/documents/ga/res/42/a42r022.htm>>.

Teismų praktika

1. 1837 m. gruodžio 29d. *The Caroline case*. Prieigą per internetą: <http://avalon.law.yale.edu/19th_century/br-1842d.asp>;
2. 1928 m. balandžio 4 d. *JAV v. Nyderlandai*. Prieiga per internetą: <http://legal.un.org/riaa/cases/vol_II/829-871.pdf>;
3. 1949 m. balandžio 9 d. Tarptautinis Teisingumo Teismas *The Corfu Channel case*. Prieiga per internetą: <<https://www.icj-cij.org/files/case-related/1/001-19490409-JUD-01-00-EN.pdf>>;
4. 1986 m. birželio 27 d. Tarptautinis Teisingumo Teismas. *Nicaragua v. United States of America*. Prieiga per internetą: <<https://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>>;

5. 1996 m. liepos 8 d. Tarptautinis Teisingumo Teismas, *Legality of the threat or use of nuclear weapons*. Prieiga per internetą: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/95/095-19960708-ADV-01-00-EN.pdf>;
6. 2003 m. lapkričio 6 d. Tarptautinis Teisingumo Teismas. *Islamic Republic of Iran v. United States of America*. Prieiga per internetą: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/90/090-20031106-JUD-01-00-EN.pdf>;
7. 2005 m. gruodžio 19 d. Tarptautinis Teisingumo Teismas. *Democratic Republic of the Congo v. Uganda*. Prieiga per internetą: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/116/116-20051219-JUD-01-00-EN.pdf>;
8. 2010 m. liepos 22 d. Tarptautinis Teisingumo Teismas. *Accordance with international law of the unilateral declaration of independence in respect of Kosovo*. Prieiga per internetą: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/141/141-20100722-ADV-01-00-EN.pdf>.

Saugumo Tarybos bei Generalinės Asamblėjos rezoliucijos

1. 1950 m. lapkričio 3 d., Generalinės Asamblėjos Rezoliucija 377;
2. 1956 m. lapkričio 4 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 120;
3. 1960 m. liepos 19 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 144;
4. 1967 m. lapkričio 22 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 242;
5. 1981 m. gruodžio 17 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 497;
6. 1990 m. rugpjūčio 2 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 660;
7. 1990 m. rugpjūčio 25 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 665;
8. 1990 m. rugpjūčio 6 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 661;
9. 1990 m. rugsėjo 25 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 670;
10. 1991 m. balandžio 3 d. Saugumo Tarybos Rezoliucija 687;
11. 1991 m. balandžio 5 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 688;
12. 1992 m. lapkričio 19 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 788;
13. 1998 m. rugsėjo 23 d. Saugumo Tarybos Rezoliucija 1199;
14. 1998 m. spalio 24 d. Saugumo Tarybos Rezoliucija 1203;
15. 1999 m. birželio 10 d. Saugumo Tarybos Rezoliucija 1244;
16. 2001 m. rugsėjo 12 d. Saugumo Tarybos Rezoliucija 1368;
17. 2002 m. lapkričio 8 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 1441;

18. 2012 m. balandžio 14 d. Saugumo Tarybos Rezoliucija 2042;
19. 2012 m. vasario 16 d. Generalinės Asamblėjos Rezoliucija 66/253;
20. 2014 m. liepos 21 d. Saugumo Tarybos Rezoliucija 2166;
21. 2015 m. vasario 15 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 2201;
22. 2015 m. vasario 15 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 2216;
23. 2015 m. vasario 17 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 2202;
24. 2018 m. vasario 24 d. Saugumo Tarybos Rezoliucija 2401;
25. 2019 m. vasario 26 d., Saugumo Tarybos Rezoliucija 2456.

Teisinė literatūra

1. AKEHURST M., MALANCZUK P., *Šiuolaikinis Tarptautinės Teisės Įvadas*. Vilnius: Eugrimas, 2000;
2. GRIGAITĖ G., *Humanitarinės intervencijos samprata ir teisėtumas Jungtinių Tautų Chartijos kontekste*. 2010;
3. HOLZGREFE J. L., KEOHANE R., *Humanitarian Intervention: Ethical, Legal and Political Dilemmas*. 2003;
4. KATUOKA S., *Agresijos samprata tarptautinėje teisėje*. Jurisprudencija. 2006;
5. KŪRIS P., POŽARSKAS M., *Tarptautinės teisės apybraižos*. Vilnius: Mintis, 1985;
6. ŽALIMAS D., LEONAITĖ E., *Krymo aneksija ir mėginimai ją pateisinti tarptautinės teisės kontekste*. 2016;
7. Žalimas D., *Sovietinė agresija prieš Lietuvą 1940 metais: nepagrįsti mėginimai ją pateisinti tarptautinės teisės požiūriu*. Jurisprudencija, 2003;
8. ŽALIMAS D., ŽALIMIENĖ S., PETRAUSKAS Z., SALADŽIUS J., *Tarptautinės organizacijos*. Vilnius: Justitia, 2001;
9. ŽILINSKAS J., *Teisingo karo doktrina ir jos atspindžiai mūsų dienomis*. Jurisprudencija, 2012;
10. ŽININSKAS J., *Kibernetinių technologijų panaudojimo ginkluotuose konfliktuose poveikis tarptautinei humanitarinei teisei*, 2013;
11. AREND C. A., *International Law and the Preemptive Use of Military Force*. 2003;
12. AVERRE D., WOLCZUK K., *Introduction: The Ukraine Crisis and Post-Post-Cold War Europe*. 2016;

13. BAGDONAS A., *Russia's Interests in the Syrian Conflict: Power, Prestige, and Profit*. 2012;
14. BARD M., U.N. *Security Council: The Meaning of Resolution 242*;
15. BARKEY J. H., *The US and the Syrian Experience: Some Lessons* 2016;
16. BENDER J., *These are the 6 countries on board with Russia's illegal annexation of Crimea*. 2016;
17. BLANCHARD M. C., BELASCO A., *Train and Equip Program for Syria: Authorities, Funding, and Issues for Congress*. 2015;
18. Dorr O. *Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Use of Force Prohibition*;
19. GHAMARI E. M., *Jemen – the Proxy War*, 2015;
20. GULAMOV S., *Understanding National Identity: Ukraine's Ethnic Diversity*. 2014;
21. HENRY C., JI-HYANG J., *The Arab Spring Will It Lead to Democratic Transitions?*, 2012;
22. HERACLIDES A., DIALLA A., *Humanitarian intervention in the long nineteenth century*. 2015;
23. YADLIN A., *Russia in Syria and the Implications for Israel*, 2016;
24. KACAR F., OZER Y., *The EU's Stance Toward VNSAs During the Syrian Crisis: YPG and ISIS Cases*, 2018;
25. KATUOKA S., *Tarptautinės teisės šaltiniai*. Vilnius: Registrų centras, 2013;
26. KHDIR R., *The right to self-defence in international law as a justification for crossing borders: the Turkey-PKK case within the borders of Iraq*, University of Minho, 2016;
27. KURTULUS N. E., *The Notion of a "pre-emptive War:" the Six Day War Revisited*. 2007;
28. LAURINAVIČIŪTĖ L., „PEOPLES”: THE PERSPECTIVE OF INTERNATIONAL PUBLIC LAW. 2013;
29. LINDLEY-FRENCH J., *Can Europe Apply Grand Strategy to Grand Tragedy?* 2016;
30. LOWE V., ROBERTS A., *The United Nations Security Council and War*. 2010;
31. MARXSEN C., *Territorial Integrity in International Law – Its Concept and Implications for Crimea*. 2015;

32. MILOJEVIC M., *Prohibition of use of force and threats in international relations. Law and politics*, 2001;
33. MOTYL J. A., *Is Losing Crimea a Loss?*. 2014;
34. PETRESKI M. *The international public law and the use of force by the states*. Journal of Liberty and International Affairs, 2015;
35. PORTELA C., *The EU Sanctions against Syria: Conflict Management by other Means?*, 2012;
36. PRADHAN K. P. Arab Spring and Sectarian Faultlines in West Asia, 2017;
37. REISMAN M. W., *Present Problems of the Use of Force in International Law*. 2007;
38. ROSCINI M., *World Wide Warfare – Jus ad bellum and the Use of Cyber Force*, 2010;
39. SCHARF P. M., *How the War Against ISIS Changed International Law*. 2016;
40. SCHMITT N. M., Cyber operations and the jus ad bellum revisited, 2011;
41. Taylor D. B., *The Invasion of Crimea and Putin's Political Future*. 2014;
42. VADAPALAS V., *Tarptautinė teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2006;
43. VESSEL D., *The Lonely Pragmatist: Humanitarian Intervention in an Imperfect World*. 2003;
44. VITKAUSKAITĖ D., BANDZA M., *Tarptautinių operacijų teisinio reglamentavimo ypatumai*. Jurisprudencija 2013;
45. ZEMACH A., *Can Occupation Resulting from a War of SelfDefense Become Illegal?*. 2015.

Saugumo Tarybos posėdžio protokolai bei rezoliucijų projektai

1. 2011 m. balandžio 27 d. Saugumo Tarybos 6524 posėdžio protokolas;
2. 2011 m. rugpjūčio 3 d. Saugumo Tarybos 6598 posėdžio protokolas;
3. 2011 m. spalio 11 d., Saugumo Tarybos rezoliucijos projektas;
4. 2012 m. kovo 21 d. Saugumo Tarybos 6736 posėdžio protokolas;
5. 2012 m. vasario 4 d., Saugumo Tarybos rezoliucijos projektas;
6. 2014 m. kovo 1 d. Saugumo Tarybos 7124 posėdžio protokolas;
7. 2015 m. vasario 17 d. Saugumo Tarybos 7384 posėdžio protokolas;
8. 2019 m. kovo 27 d. Saugumo Tarybos 8495 posėdžio protokolas.

Kiti šaltiniai

1. 2002 m. birželio 1 d., *President Bush Graduation Speech at West Point*;
2. 2002 m. rugsėjis. *The National Security Strategy of the United States of America*;
3. 2018 m. rugsėjo 28 d., *Lietuvos darbas Jungtinių Tautų Saugumo Taryboje*;
4. Abc News, *The truth about President Trump's \$110 billion Saudi arms deal*, 2017;
5. Council on Foreign Relations, *U.S.-Saudi Arabia Relations*, 2018;
6. Diplomatic Room. *Remarks by President Trump at Signing of Presidential Proclamation Recognizing Israel's Sovereign Right Over the Golan Heights*. 2019;
7. Forbes, *President-Elect Donald Trump: Stay Out Of Syria*, 2016;
8. Freedom in the World, *Israel*. 2008;
9. International Partnership for Human Rights, *International crimes in Crimea: An assessment of two and a half years of Russian occupation*. 2016,
10. Lrytas.lt, *Minsko susitarimas: 11 esminių punktų*. 2015;
11. NATO, *Cyber defence*, 2018;
12. New York Times, *Why Turkey Is Fighting the Kurds Who Are Fighting ISIS*, 2015;
13. NTI, *U.S. General Reserves Right to Use Force, Even Nuclear, in Response to Cyber Attack*, 2009;
14. Reuters, *Obama administration arms sales offers to Saudi top \$115 billion: report*, 2016;
15. Reuters, *U.N. envoy to Yemen resigns*, 2015;
16. The Guardian, *Free Syrian Army rebels defect to Islamist group Jabhat al-Nusra*, 2013;
17. The Guardian, *Free Syrian Army takes shape on Lebanese border*, 2011;
18. The Guardian, *Russian airstrikes in Syria killed 2,000 civilians in six months*, 2015;
19. The Guardian, *Saudi Arabia launches Yemen air strikes as alliance builds against Houthi rebels*, 2015;
20. The Guardian, *Syria: Four killed in Deraa as protests spread across south*, 2011;
21. The Guardian, *Syrian president sacks cabinet in effort to quell protests*. 2011;
22. The Guardian, *Syrian soldiers shot for refusing to fire on protesters*. 2011;
23. The Guardian, *US supplied bomb that killed 40 children on Yemen school bus*, 2018;
24. The New York Times, *Casualties From Cluster Bombs More Than Doubled Last Year, Treaty Monitor Says*, 2017;

25. The New York Times, *Dozens of U.S. Missiles Hit Air Base in Syria*, 2017;
26. The New York Times, *Trump's View of Syria and Assad Altered After 'Unacceptable' Chemical Attack*, 2017;
27. The New York Times, *U.S. Will Keep Older Cluster Munitions, a Weapon Banned by 102 Nations*, 2017;
28. The Syrian Observer, *Syrian Opposition Fighters Withdraw from US 'Train and Equip' Program*, 2015;
29. The Telegraph, *Al-Qa'eda plans cyber attacks on dams*, 2002;
30. The White House, *Report on the legal and policy frameworks guiding the united states' use of military force and related national security operations*, 2016;
31. The White House, *Weekly Address: We Will Degrade and Destroy ISIL*, 2014;
32. Tsagourias N., *Necessity and the Use of Force: A Special Regime*. 2010;
33. UN Human rights Office of the high commissioner, *Yemen: United Nations Experts point to possible war crimes by parties to the conflict*. 2018;
34. UN News, *Despite 'positive atmosphere,' Government of Yemen suspends participation from joint peace talks*, 2016;
35. UN News, *Kofi Annan resigns as UN-Arab League Joint Special Envoy for Syrian crisis*, 2012;
36. UN News, *UN suspends monitoring activities in Syria amid escalating violence*, 2012;
37. UN News, *Yemen blast kills 14 children, leaves others fighting for their lives in Sana'a*, 2019;
38. UN News, *Yemen: UN officials welcome cessation of hostilities*, 2016;
39. Vice News, *Saudi Arabia Admits Bombing MSF Hospital in Yemen*, 2015;
40. YeniSafak, *Assad regime released over 13,000 prisoners, planted them in terror groups*. 2018.

SANTRAUKA (lietuvių kalba)

Šiame magistro darbe atliekamu tyrimu siekiama nustatyti bei išanalizuoti jėgos panaudojimo atvejus per pastaruosius dvidešimt metų. Siekiant magistro darbe nustatyto tikslo, atliekamas toliau pateiktas tyrimas. Pirma, analizuojami jėgos ir grasinimo naudoti jėgą principo istoriniai aspektai. Trumpai apžvelgta teisingo karo doktrina. Nustatyta klasikinės tarptautinės teisės laikotarpio pabaiga. Aptarti Tautų Sąjungos veiksmai užtikrinant tarptautinę taiką bei saugumą. Antra, tiriamas jėgos ir grasinimo jėga nenaudojimo principo turinys. Nustatomas šio principo reglamentavimas bei įvertinamas minėto principo santykis su kitais tarptautinės teisės principais. Trečia, tirama Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos pareiga palaikant tarptautinę taiką bei saugumą. Lakoniškai apžvelgtas Lietuvos darbas Saugumo Taryboje. Ketvirta, aptariamos šio principo išimtys. Pateikiami individualios savigynos, kolektyvines savigynos, prevencinės savigynos bei humanitarinės intervencijos apibrėžimai. Aptariami savigynos teisėtumo kriterijai bei prevencinės savigynos problematika. Apžvelgta neteisėta humanitarinė intervencija Liberijoje, Irake bei Kosove. Penkta, detaliam išanalizuoti kariniai konfliktai Ukrainoje, Sirijoje ir Jemene, jų priežastys bei eiga. Įvertintas Jungtinių Valstijų sprendimas pripažinti Izraelio suverenitetą aneksuotose teritorijose. Apžvelgtos Saugumo Tarybos bei Generalinės Asamblėjos rezoliucijos. Pateikiamos Saugumo Tarybos posėdžių metu narių išsakytos nuomonės Taip pat analizuojama kibernetinio saugumo problematika Jungtinių Tautų Chartijos kontekste bei pateikiamos teisės mokslininku skirtingos nuomonės.

SANTRAUKA (užsienio kalba)

This master's thesis is aimed at identifying and analyzing cases of use of force, which happened in the last twenty years. In order to achieve this goal, the following study is performed. Firstly, historical aspects of this principle are analyzed. Doctrine of just war is briefly reviewed. The activities of the League of Nations are discussed whether international peace and security is insured. Secondly, the content of prohibition of the threat or use of force is investigated. Legal framework of the principle is investigated. Regulation is established and the relation of this principle to other international law principles is assessed. Thirdly, the United Nations Security Council's duty to support international peace and security is explored. Lithuania's work in the Security Council is laconically reviewed. Fourthly, exceptions to this principle are discussed. Conceptions of individual self-defense, collective self-defense, preemptive self-defense and humanitarian intervention are presented. The criteria of legitimacy of self-defense and the problematic aspects of preemptive self-defense are discussed. Illegal humanitarian intervention in Liberia, Iraq and Kosovo is discussed. Furthermore, military conflicts, their causes and course in Ukraine, Syria and Yemen are analyzed in detail. The decision of the United States to recognize the sovereignty of Israel in the annexed territories has been assessed. Security Council and General Assembly resolutions were reviewed. Expressed opinions of the Security Council members was reviewed and the issue of cyber security was addressed as well.